

Sanna Hakuli & Jonna Nissilä

”IF YOU ARE HAPPY AND YOU KNOW IT, CLAP YOUR HANDS!” Alle 6-vuotiaiden lasten elämää Kenian Kisumussa - projekti

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2014**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaaren yksikkö	Aika Joulukuu 2014	Tekijä/tekijät Sanna Hakuli ja Jonna Nissilä
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi "IF YOU ARE HAPPY AND YOU KNOW IT, CLAP YOUR HANDS!" Alle 6-vuotiaiden lasten elämää Kenian Kisumussa - projekti		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho		Sivumäärä 72 + 2
Työelämäohjaaja Centria AMK Kansainvälisen vaihdon tiimi, Hyvinvoinnin ja kulttuurin yksikkö		
<p>Opinnäytetyö on työelämälähtöinen opinnäytetyö. Opinnäytetyö on toteutettu projektina. Työntilajana toimi Centria Ammattikorkeakoulun Kansainvälisen vaihdon tiimi. Opinnäytetyön kirjallinen raportti on läpileikkaus kolmen kuukauden kansainvälisestä työharjoitteluvaihdosta Kisumun kaupungissa ja sen lähiympäristössä, Keniassa. Opinnäytetyö on kuvaus kansainvälisestä prosessista, joka on osa Terve Afrikka Kehitysyhteistyö Ry:n sekä North-South-South-ohjelman toimintaa.</p> <p>Perhe- ja kriisityön työharjoittelu sekä opinnäytetyön varhaiskasvatuksen interventiot suoritettiin keväällä 2014 Kisumun New Life Home Trust-orpokodissa, Orongon kylän ja Manyatta slummin yksiköissä. Yksiköt vastasivat suomalaista päiväkotia. Yksiköiden asiakaskunta muodosti opinnäytetyön kohderyhmän, joka oli alle 6-vuotiaat lapset.</p> <p>Varhaiskasvatusosaamisemme syventyi havainnoimalla lasten varhaiskasvatusta sekä heidän arjessa toimimista. Ohjasimme pienryhmätoimintoja erikokoisille ja -ikäisille lapsiryhmille sekä haastateltiin eri yksiköiden työntekijöitä. Ohjaustyö oli suunniteltua toimintaa, joka tuki lapsen kehitystä ja hyvinvointia.</p> <p>Opinnäytetyö koostuu teoreettisen asiantuntijatiedon avaamisesta, toiminnan kuvauksesta ja opinnäytetyön arvioinnista. Opinnäytetyöstä tuotettiin DVD, joka tuo esille kenialaisten lasten erilaiset elämäntilanteet sekä kiteyttää aikamme Kisumussa.</p>		

Asiasanat

Kansainvälinen osaaminen, kenialaisten lasten hyvinvointi, lasten havainnointi ja varhaiskasvatusosaaminen.

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari Unit	Date December 2014	Author/s Sanna Hakuli ja Jonna Nissilä
Degree programme Degree Programme of Social Services		
Name of thesis "IF YOU ARE HAPPY AND YOU KNOW IT, CLAP YOUR HANDS!" Under 6 Years Old Children´s Life in Kisumu, Kenya - Project		
Instructor Anne Jaakonaho		Pages 72 + 2
Supervisor The International Team at Centria UAS, Unit of Social and Health Care		
<p>This thesis is a working-life-based project. The orderer of the thesis was the team of international exchange in the Centria UAS. The thesis presents a cross-section of a three months' practical training in Kisumu, Kenya. The thesis is a description of international process which is a part of Health Africa Development Co-operation Organization and North-South-South Higher Education Institution Network Programme operation.</p> <p>We did our small group activities in spring 2014 in Kisumu, Kenya. We conducted our family- and crisis work practical placements in New Life Home Trust Children´s Home, in Orongo´s Widows and Orphans Organizations' Nursery School and Nursery School in Manyatta slum area. We choose those units because children's ages were suitable to our project. Our target group in the thesis was under 6 year's old children.</p> <p>The project aims were strengthening our vocational skills in early childhood education by observing children's early childhood education and their ordinary acting in our work placements. We instructed small group activities to under 6 years old children and interviewed employees in different units. Our guidance was planned and the small group actions supported children's development and welfare.</p> <p>The thesis consists of defining of theoretical knowledge and description of activities and report of the thesis. We have a DVD which is an output from our thesis. DVD brings out children´s different life situations in Kenya and summarizes our time in Kisumu.</p>		
Key words International skills, welfare of children in Kenya, children observation and early childhood education skills.		

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
1 JOHDANTO	1
1.1 Opinnäytetyön tulostavoitteet	7
1.2 Opinnäytetyön toiminnalliset tavoitteet	7
1.3 Opinnäytetyön oppimistavoitteet	8
2 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU	9
2.1 Kuvaus projektin käynnistämisen ja suunnittelun vaiheista	9
2.2 Varhaiskasvatuksen työharjoittelupaikat	10
3 OPINNÄYTETYÖTÄ TUKEVAA ASiantuntijatietoa	12
3.1 Näkökulmia kansainvälisestä osaamisesta sekä kenialaisesta kulttuurista	12
3.2 Opinnäytetyössä huomioon otetut säädökset, lait ja sopimukset	13
3.3 Näkökulmia suomalaisen varhaiskasvatuksen laatutekijöihin	14
3.4 Alle 6-vuotiaan lapsen hyvinvointi tarpeiden näkökulmasta	16
3.5 Näkökulmia alle 6- vuotiaan lapsen kasvuun ja kehitykseen	18
3.6 Leikin merkitys alle 6- vuotiaan lapsen kasvulle ja kehitykselle	19
3.7 Havainnointi työmenetelmänä opinnäytetyössä	20
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA INTERVENTIOT	22
4.1 New Life Home Trust - orpokoti	22
4.1.1 Sosiaalityöntekijän haastattelu	24
4.1.2 Lastenhoitajien tukeminen orpokodissa	24
4.1.3 Lasten hellyyden tarpeisiin vastaaminen sekä osallistaminen	25
4.1.4 Aistiärsykkeiden luominen musiikin ja kosketuksen avulla	26
4.1.5 Lasten fyysisen toimintakyvyn tukeminen	27
4.1.6 Lasten kehityksen tukeminen	28
4.1.7 2-vuotiaan lapsen havainnointi	29
4.2 Orongon kylän yksikkö	30
4.2.1 Laulu- ja piirileikki lasten kanssa	32
4.2.2 Lasten fyysisen toimintakyvyn tukeminen	32
4.2.3 Lasten matemaattisen osaamisen tukeminen	33
4.2.4 Havainnointi koko lapsiryhmälle	33
4.3 Manyatta slummin yksikkö	36
4.3.1 Lasten opettaminen luokassa	36

4.3.2 Ohjatut ulkoleikit lapsille	37
4.4 Kansainvälistä osaamista tukevat interventiot	37
4.4.1 Kisumu Prison for Women	38
4.4.2 Women Against Aids in Kenya	39
4.4.3 Out reach Based Aid –project	39
4.4.4 Agape Girls Children´s Home	40
4.4.5 Agape Boys Children´s Home	40
4.4.6 Kisumu Children´s Remand Home	41
4.4.7 Maseno University	42
4.4.8 Emmanuel Children´s Home	43
4.4.9 Obunga slum	44
4.4.10 Orongo´s Mixed Secondary School	45
4.4.11 Victory Children´s Home	46
4.4.12 Kisumu Citam Church	47
5 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI	49
5.1 Tulostavoitteiden arviointi	52
5.2 Toiminnallisten tavoitteiden arviointi	53
5.3 Oppimistavoitteiden arviointi	56
5.4 Arviointi varhaiskasvatuksen kompetenssien kautta	57
5.5 Projektiorganisaation arviointi	59
5.6 Opinnäytetyön budjetin arviointi	60
5.7 Ammatillinen oppimispäiväkirja työharjoitteluvaihdosta Keniassa	61
6 POHDINTA	64
LÄHTEET	69
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Opinnäytetyötä kuvaava kaavio	3
KUVIO 2. Kisumun sijainti	4
KUVIO 3. Kenian sijainti	4
KUVIO 4. Tie työharjoittelupaikkaan	11
KUVIO 5. Lapsen subjektiivisen hyvinvoinnin kolmio	17
KUVIO 6. Orpokodin päiväohjelma	23

KUVIO 7. Sosiaalityöntekijän mukana sairaalassa	25
KUVIO 8. Orpopoika Jonnan sylissä ulkoilun aikana	26
KUVIO 9. Orpopoika harjoittelee istumista	27
KUVIO 10. Orpotyttö opettelee kävelemään	27
KUVIO 11. Sanna ja orpotytöt	28
KUVIO 12. Luokkatilaa ja lapsia Orongossa	31
KUVIO 13. Piiri pieni pyörii-leikkiä leikkimässä lasten kanssa	32
KUVIO 14. Kottikärrykävelyn harjoittelua	33
KUVIO 15. Sanna ja matikkahetki	33
KUVIO 16. Lapset leikkivät keskenään pihalla	35
KUVIO 17. Yksikön henkilökuntaa, lapsia ja me opiskelijat	36
KUVIO 18. Taulutyöskentelyä	37
KUVIO 19. Lasten tuotos meidän tekemästä mallista	37
KUVIO 20. Vankilan ulkopuolella	38
KUVIO 21. Tanssii vankien kanssa	38
KUVIO 22. Lahjoituskori	39
KUVIO 23. Ravourin kylässä	39
KUVIO 24. Hernepussin heittoa Agapen tyttöjen kanssa	41
KUVIO 25. Jonna Agape Boys - yksikössä	41
KUVIO 26. Pojat luokkatilassa	42
KUVIO 27. Masenossa opiskelijoiden kanssa	42
KUVIO 28. Rehtori Rosebella ja me opiskelijat	43
KUVIO 29. Me opiskelijat, suomalainen lähetystyöntekijä ja pappi	44
KUVIO 30. Perheen koti Obunga slummissa	45
KUVIO 31. Vapaaehtoistyöntekijä Jade, koululainen ja Jonna	46
KUVIO 32. Lastenkodin lasten kanssa pihalla	47
KUVIO 33. Professori Agatha Atieno, hänen poikansa sekä me opiskelijat	48

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön tavoitteet	3
TAULUKKO 2. Laskelma tuloista ja menoista	61

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on kuvaus kolmen kuukauden kansainvälisestä työharjoitteluvaihdosta (perhe- ja kriisityön syventävä harjoittelu) Kisumussa, Keniassa keväällä 2014. Opinnäytetyö on toteutettu projektina, joka sisälsi interventioita alle 6-vuotiaiden lasten kanssa kansainvälisen työharjoitteluvaihdon aikana. Opinnäytetyön työntilaajana toimi Centria Ammattikorkeakoulun kansainvälinen tiimi, jonka jäsen toimi opinnäytetyön sekä työharjoittelun ohjaajana. Centria AMK on toiminut työntilaajana kahdelle opinnäytetyölle, joiden toiminnalliset osuudet ovat suoritettu työharjoitteluvaihdossa Ugandassa. Opinnäytetöiden nimet ovat ”Sallikaa lasten tulla”- projekti (2012) ja ”Let the Children Come to Me”-projekti (2013).

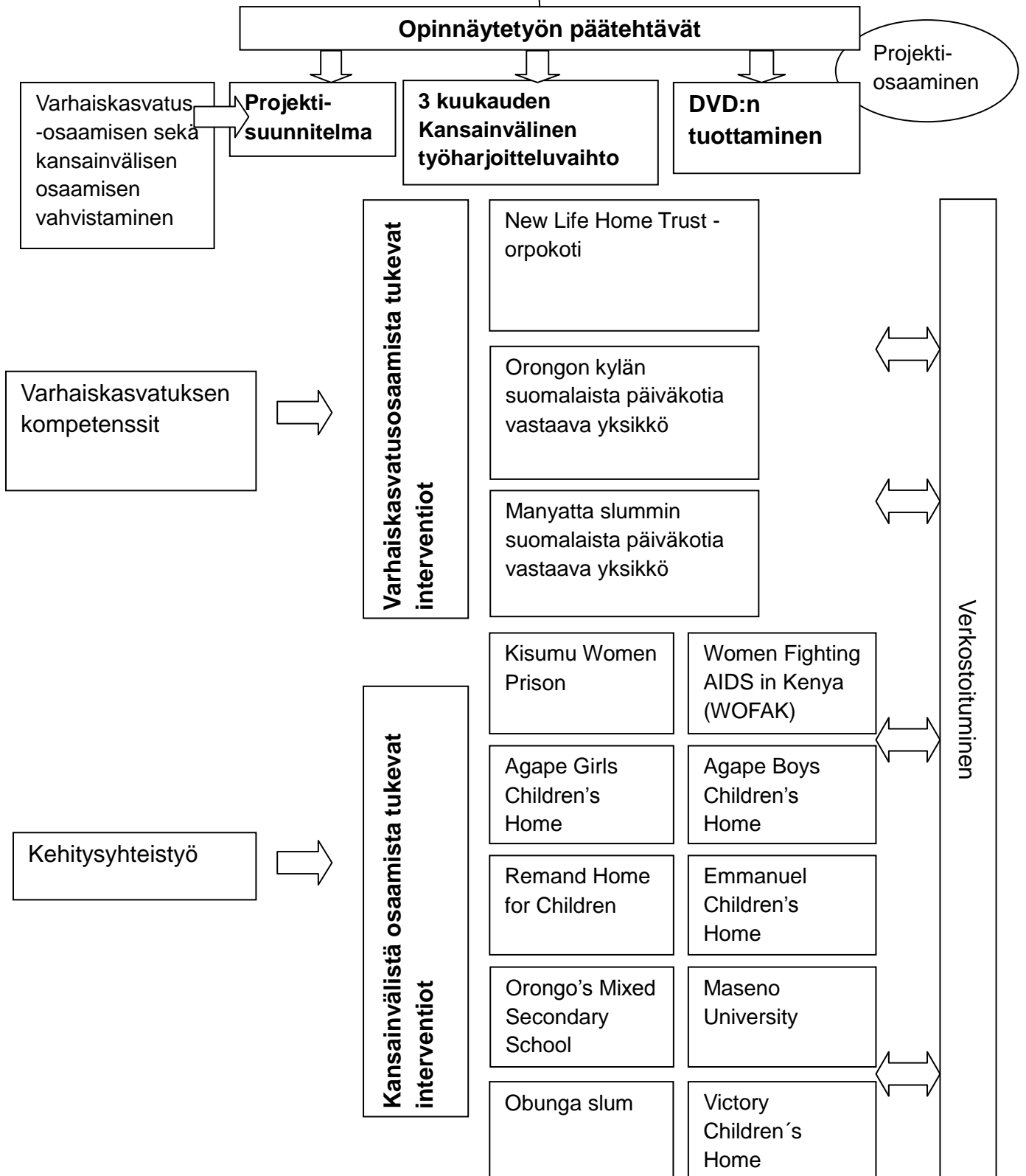
Työharjoitteluvaihto toteutui Terve Afrikka kehitysyhteistyö Ry:n (TAKRY) kautta. TAKRY on perustettu vuonna 1999 sosiaali- ja terveysalan kansainvälisen osaamisen edistämiseksi. TAKRY:n kohdemaat ovat Uganda ja Kenia. Centria AMK:n lisäksi TAKRY:llä on seitsemän ammattikorkeakoulua yhteistyökumppanina Suomessa. (Terve Afrikka kehitysyhteistyö 2014.) TAKRY tekee yhteistyötä North-South-South Higher Education Institution Network Programme (NSS-ohjelma) kanssa. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus, CIMO koordinoi NSS-ohjelmaa, jota rahoittaa Suomen Ulkoasianministeriö. (Ulkoasianministeriö 2013a; CIMO 2013; Seppälä 2013.)

Projekti määrittellään sarjaksi toimintoja, joilla on yhteinen tavoite. Projekti antaa mahdollisuuden joustavaan toimintaan, lopputuloksena syntyy esimerkiksi opinnäytetyö. (Helsingin yliopisto 2006). Opinnäytetyömme on suunnattu alle 6-vuotiaiden lasten varhaiskasvatukseen ja tavoitteena on lisätä varhaiskasvatusosaamista. Opinnäytetyön idea syntyi halusta saada kokemusta erilaisesta kulttuurista ja osallistua kansainväliseen kehitysyhteistyöhön.

Opinnäytetyön jäsentymistä kuvaa (KUVIO 1). Opinnäytetyön päätehtävät olivat projektisuunnitelma, kolmen kuukauden kansainvälinen työharjoitteluvaihto sekä DVD:n tuottaminen yhteistyössä media-alan opiskelijan kanssa. Kuviossa 1 varhaiskasvatusosaamisen vahvistamisella tarkoitetaan opittujen taitojen syventämistä. Kansainvälisellä osaamisella viitataan aikaisempaan kokemukseen kansainvälisestä työharjoitteluvaihdosta Kanadassa, keväällä 2013. Projektisuunnitelma (LIITE 1) oli haastava tehdä. Projektin luonne oli learning-by-doing tyyppistä, tavoitteiden asettelu eli koko työharjoitteluvaihdon ajan. Opinnäytetyön asiantuntijatieto rakentuu suomalaisen varhaiskasvatuksen laatutekijöistä, lapsen hyvinvoinnista sekä lapsen ikä- ja kehitystasoista. Asiantuntijatieto toimi pienryhmätoiminnan suunnittelun ja toteutuksen tukena. Varhaiskasvatuksen ja sosionomin kompetenssit toimivat pohjana tavoitteiden asettelussa.

Kolmen kuukauden työharjoitteluvaihto Kenian, Kisumussa koostuu kahdesta osaluokasta: varhaiskasvatusosaamista ja kansainvälistä osaamista tukevista interventioista. DVD tuotettiin sosiaalialan koulutusohjelmaan kansainvälisen työharjoitteluvaihdon markkinoinnin tueksi ja on lainattavissa Centria koulutuskirjastosta. Työharjoitteluvaihdon aikana harjoitettiin verkosto-osaamista sekä luotiin uusia kontakteja TAKRY:lle. TAKRY:n ja NSS:n tavoitteena on kehittää suomalaisten ja kehitysmaiden korkeakoulujen välistä yhteistyötä. Siten vahvistaa korkeakoulutuksen edellytyksiä ja mahdollisuuksia kansainvälisessä ja monikulttuurisessa yhteistyössä. (CIMO 2013; Seppälä 2013).

**"IF YOU ARE HAPPY AND YOU KNOW IT, CLAP YOUR HANDS!"
Alle 6-vuotiaiden lasten elämää Kenian Kisumussa - projekti**

KUVIO 1. Opinnäytetyötä kuvaava kuvio

Ympäristö projektin aikana oli Kisumu, Kenia (KUVIO 2). Työharjoittelupaikat täsmentyivät helmikuussa 2014, ensimmäisen orientaatioviikon aikana sekä sen jälkeen. Tällöin toteutettiin interventiot New Life Home Trust – orpokodissa, Orongon kylän sekä Manyatta slummin suomalaista päiväkotia vastaavissa yksiköissä. Keniassa lapset aloittavat koulun jo 2-vuotiaina, jota voidaan verrata Suomessa tapahtuvaan varhaiskasvatukseen. Kansainvälistä osaamista tukevat interventiot suoritettiin useissa eri yksiköissä tekemällä lyhyitä työharjoitteluita sekä opintokäyntejä Kisumussa ja sen lähiympäristössä

KUVIO 2. Kisumun sijainti

KUVIO 3. Kenian sijainti

Iso-Britanniasta vuonna 1963 itsenäistynyt Kenia sijaitsee Itä-Afrikassa (KUVIO 3.). Kenian asukasluku vuonna 2012 oli 43,18 miljoonaa asukasta. Kenia on hallitusmuodoltaan tasavalta. Maan kehityksen hidasteita ovat puuttuva teollisuuden modernisointi, taloustaantuma, puhtaan veden ja sanitaation puute sekä korruptio. Suurin osa väestöstä elää köyhyysrajan alapuolella. Tarvittaisiin 0,6 Maa-planeettaa, jos kaikkien maailman ihmisten kulutustaso olisi saman verran kuin keskivertoihmisen Keniassa. (Globalis 2014a; Globalis 2014b; The World Bank 2013; Ulkoasiainministeriö 2013b; Suomen kuntaliitto 2014.)

Kenian viralliset kielet ovat englanti ja swahili, maassa puhutaan paljon paikallisia heimokieliä. Maan suurimmat etniset ryhmät/heimot ovat somalit, kikujut, kalenjinit, luot, kisiit, turkanat sekä masait. Keniassa on eri heimoja yhteensä 42. Kristinusko on vallitseva uskonto Keniassa, muita suuria uskontoryhmiä Keniassa ovat muslimit sekä perinteiset uskonnot, molemmat 10 prosenttia. (Globalis 2014a; Ulkoasiainministeriö 2013b.)

Varhaiskasvatusosaamista syvennettiin eri sisältöalueilla, osallistumalla varhaiskasvatustoimintaan sekä havainnoimalla lasten arjessa toimimista suomalaista päiväkotia vastaavissa yksiköissä. Havainnoimme päivittäin varhaiskasvatustyöntekijöiden lapsille toteuttamia pienryhmätoimintoja. Kansainvälisen työharjoitteluvaihdon avulla oli mahdollisuus syventää varhaiskasvatusosaamista erilaisessa kulttuuriympäristössä. Teimme mielenkiintoisia opintokäyntejä eri sosiaali- ja terveysalan yksiköihin paikallisen opettajan kanssa sekä itsenäisesti vapaa-ajalla. Opintokäynnit työharjoittelun rinnalla tukivat yleiskuvan luomista kenialaisesta yhteiskunnasta ja sen tarjoamista palveluista.

Toteuttamamme pienryhmätoiminta sisälsi ohjattuja leikkejä sekä opetushetkiä. Tavoitteena oli tukea lasten kasvua ja kehitystä sekä edistää lapsen hyvinvointia ja toimintakykyä. Lasten ohjaaminen oli kasvatuksellista vuorovaikutusta sekä lapsi- ja organisaatiolähtöistä. Lasten tarpeiden tunnistaminen alkoi arjen pienistä asioista. Pienryhmätoiminnot toteutettiin sen hetkisillä resursseilla, lasten varhaiskasvatusympäristöstä riippuen. Varhaiskasvatusympäristöllä tarkoitetaan organisaatioiden varhaiskasvatustoimintaa, tiloja, materiaaleja sekä varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Työotteemme oli voimavaralähtöinen.

Opinnäytetyön kirjallinen raportti koostuu tiivistelmästä, johdannosta, projektin suunnittelun, tavoitteiden sekä toteutuksen kuvauksesta ja arvioinnista, projektia tukevasta asiantuntijatiedosta sekä projektin kokonaisuuden pohdinnasta. Opinnäytetyön lopusta löytyy lähdeluettelo ja liitteet. Opinnäytetyön tärkeimmät asiasanat ovat: kansainvälinen osaaminen, kenialaisten lasten hyvinvointi, lasten havainnointi ja varhaiskasvatusosaaminen. Seuraavissa luvuissa käsitellään opinnäytetyön tavoitteita. Tavoitteet on jäsennetty ensin taulukkomuotoon (TAULUKKO 1) ja avattu tekstissä tarkemmin.

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön tavoitteet

	Lapsi/Asiakas	Organisaatio	Sosionomi
Tulos-tavoite	<ul style="list-style-type: none"> *lapset kokevat kohtaamisen myönteiseksi meidän kanssa *lasten osallisuuden lisääminen *luoda lapsille ilon tunteita ja mielekkäitä kokemuksia leikin kautta *tukea lasten positiivisen minäkuvan sekä itsetunnon rakentumista 	<ul style="list-style-type: none"> *muodostaa hyväksyvä ja luottamuksellinen suhde yhteistyötahoihin *kansainvälisen kehitysyhteistyön toteuttaminen ja kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> *paikallisen varhaiskasvatuksen toimintatapojen tunnistaminen *syventää varhaiskasvatusosaamista *pienryhmätoimintojen suunnittelu, toteuttaminen ja reflektointi *kehittyä erikokoisten lapsiryhmien ohjaamisessa *oman maailmankatsomuksen avartaminen *valmis opinnäytetyö sekä DVD:n tuottaminen
Toiminnallinen tavoite	<ul style="list-style-type: none"> *löytää yhteinen kommunikointi-keino lasten kanssa *lapset osallistuvat pienryhmätoimintoihin *tukea lasten kasvua ja kehitystä sekä hyvinvointia. 	<ul style="list-style-type: none"> *löytää yhteinen kommunikointi-keino paikallisten työntekijöiden kanssa *yhteistyö työntekijöiden kanssa *varhaiskasvatuksen työntekijöiden tukeminen heidän työssään *työntekijöiden hyvien toimintatapojen hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> *havainnointikyvyn herkistäminen sekä käyttää havainnointia työmenetelmänä varhaiskasvatuksessa *haastaa itseä toimimaan ammatillisesti uudessa ja erilaisessa kulttuurissa ja varhaiskasvatusympäristössä *lasten aito kohtaaminen, omalla persoonalla
Oppimis-tavoite	<ul style="list-style-type: none"> *lasten uusien taitojen oppiminen sekä vanhojen vahvistaminen *uusien leikkien oppiminen 	<ul style="list-style-type: none"> *paikallisten työntekijöiden ajatusmaailman monipuolistaminen suomalaisten varhaiskasvatukseen laatutekijöiden avulla *uusien leikkien oppiminen 	<ul style="list-style-type: none"> *ymmärtää kenialaista kulttuuria sekä oppia kulttuurisensitiivisyyttä *taitojen syventyminen ryhmän ohjauksessa *projektiosaamisen kehittyminen *kansainvälisen osaamisen syventyminen

1.1 Opinnäytetyön tulostavoitteet

Opinnäytetyötä määrittelevät asiakkaat olivat alle 6-vuotiaat lapset. Asiakkaisiin ja yhteistyötahoon tuli muodostaa hyväksyvä ja luottamuksellinen suhde työharjoitteluvaihdon aikana. Yhteistyötaholla tarkoitetaan organisaatioiden työntekijöitä. Pienryhmätoimintojen tavoitteena oli lisätä lasten osallisuutta ottamalla heitä yksilöllisesti huomioon. Pienryhmätoimintojen toisena tavoitteena oli tukea lapsen positiivisen minäkuvan sekä itsetunnon rakentumista onnistumisen kokemusten kautta. Lisäksi tulostavoitteena oli kansainvälisen kehitysyhteistyön toteuttaminen ja kehittäminen paikallisten organisaatioiden sekä TAKRY:n välillä.

Paikallisten toimintatapojen tunnistaminen varhaiskasvatuksen arjen toiminnoissa oli ensimmäinen ammatillinen tulostavoite. Ammatillisina tulostavoitteina oli syventää varhaiskasvatusosaamista suunnittelemalla, toteuttamalla ja refleктоimalla pienryhmätoimintoja. Pienryhmätoimintojen suunnittelussa käytettiin tukena suomalaisen varhaiskasvatuksen laatutekijöitä. Kolmantena ammatillisena tulostavoitteena oli kehittyä erikokoisten lapsiryhmien ohjaamisessa. Tulostavoite, oman maailmankatsomuksen avartaminen oli yksi monista syistä lähteä kansainväliseen työharjoitteluvaihtoon. Lisäksi tavoitteena oli DVD:n tuottaminen sekä valmis opinnäytetyö.

1.2 Opinnäytetyön toiminnalliset tavoitteet

Toiminnallisena tavoitteena oli saada lapset osallistumaan pienryhmätoimintoihin sekä löytää yhteinen kommunikointikeino lasten kanssa. Ohjaamiemme pienryhmätoimintojen tavoitteena oli tukea lasten kasvua ja kehitystä sekä hyvinvointia. Organisaatioiden toiminnallisena tavoitteena oli päästä yhteistyöhön työntekijöiden kanssa sekä löytää yhteinen kommunikointikeino heidän kanssaan. Toiminnallisena tavoitteena oli tukea varhaiskasvatustyöntekijöitä heidän työssään, sekä hyödyntää heidän hyviä toimintatapoja, esimerkiksi heidän lapsille laatimia käyttäytymissääntöjä eri tilanteissa sekä lapsille suunniteltua päiväohjelmaa.

Ensimmäinen ammatillinen toiminnallinen tavoite oli havainnointikyvyn herkiminen, koska kaikki ympärillä oleva oli uutta ja vierasta. Lisäksi havainnointia käytettiin työmenetelmänä työharjoittelupaikoissa. Seuraavat ammatilliset toiminnalliset tavoitteet olivat itsensä haastaminen uudessa, erilaisessa kulttuurissa ja varhaiskasvatusympäristössä. Toiminnallisena tavoitteena oli kohdata lapset aidosti, omalla persoonalla.

1.3 Opinnäytetyön oppimistavoitteet

Lasten oppimistavoitteena oli uusien taitojen ja leikkien oppiminen sekä vanhojen vahvistaminen. Organisaatiotasolla tavoitteena oli työntekijöiden ajatusmaailman monipuolistuminen suomalaisten varhaiskasvatuksen laatutekijöiden avulla. Suomalaisilla varhaiskasvatuksen laatutekijöillä tarkoitetaan Suomessa järjestettävän varhaiskasvatuksen tavoitteita, jotka avataan tarkemmin asiantuntijatietosiossamme (luku 3.3). Toisena tavoitteena organisaatiolle oli uusien leikkien opettaminen työntekijöille, joita he voisivat hyödyntää omassa työssään lasten kanssa.

Ammatillisena oppimistavoitteena projektissa oli sopeutua ja ymmärtää kenialaiselle kulttuurille ominaista tapaa ajatella ja toimia. Oppia kulttuurisensitiivisyyttä eli ottaa huomioon kenialainen tapakulttuuri sekä kulttuurillisten ristiriitojen pohdinta Suomen ja Kenian välillä. Toisena tavoitteena oli harjaantua toimimaan erilaisissa rooleissa ohjaajana. Lisäksi projektiosaamisen kehittyminen sekä kansainvälinen osaamisen syventyminen oli oppimistavoitteena.

2 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU

2.1 Kuvaus projektin käynnistämisen ja suunnittelun vaiheista

Syyskuussa 2012 idea projektista heräsi, ajatuksena oli lähteä kansainväliseen työharjoitteluvaihtoon Ugandaan ja toteuttaa siellä opinnäytetyön interventiot. Ideasta kerrottiin opinnäytetyön ohjaajalle, opinto-ohjaajalle sekä kansainvälisen-vaihdonkoordinaattorille. Syksyllä 2012 aloitettiin projektin ideointi sekä lähetettiin hakemukset Terve Afrikka organisaatioon työharjoitteluvaihdosta. Keväällä 2013 saatiin vahvistus työharjoitteluvaihtoon hyväksymisestä. Kohdemaat vaihtuivat Keniaksi ja aloitimme opinnäytetyön projektisuunnitelman teon. Opinnäytetyöseminaarit pidettiin keväällä 2013. Projektisuunnitelma hyväksyttiin joulukuussa 2013. Syksyllä 2013 sekä tammikuussa 2014 osallistuttiin Terve Afrikka - organisaation sekä NSS - organisaation koulutuksiin työharjoitteluvaihtoon liittyen. Tammikuussa 2014 perehdyttiin opinnäytetyön aihepiiriin kirjallisuuteen sekä työstettiin opinnäytetyön kirjallista osuutta. Kansainväliseen työharjoitteluvaihtoon Keniassa toteutui helmikuun 2014 ja toukokuun 2014 välisenä aikana.

Työharjoitteluvaihdossa oli yhteensä seitsemän opiskelijaa; neljä sosionomiopiskelijaa, yksi sairaanhoitajaopiskelija sekä kaksi terveydenhoitajaopiskelijaa. Työharjoittelun aikana asuttiin vuokralla Masenon yliopiston kerrostalohuoneistossa kolmen kuukauden ajan. Ensimmäinen viikko oli orientaatioviikko. Orientaatioviikon aikana tutustuttiin Kisumun kaupunkiin, yhdessä suomalaisen ammatikorkeakouluopettajan, paikallisen Masenon yliopiston professorin sekä opiskelijoiden johdolla. Orientaatioviikolla tehtiin paikallisten opettajien kanssa alustava suunnitelma koko kolmen kuukauden työharjoittelulle. Suunnitelmat muuttuivat paljon kuukausien edetessä, se vaati opiskelijoilta tottumista nopeisiin muutoksiin sekä itseohjautuvuutta työharjoittelupaikkojen suhteen.

2.2 Varhaiskasvatuksen työharjoittelupaikat

Ensimmäinen kolmen viikon harjoittelu suoritettiin New Life Home Trust - orpokodissa, Kisumun kaupungissa. Organisaatio on perustettu 1994. Orpokoti on amerikkalaisen pariskunnan perustama ja toimi lahjoitusrahoilla. Lahjoitusten ansiosta lapsilla on vastaaviin yksiköihin verrattaessa hyvin asiat, riittävästi ruokaa, vaatteita ja leluja. Orpokodin johdossa oli paikallisia alan ammattilaisia. Orpokodissa oli vammaisten lasten yksikkö, 0-9kk sekä alle 3-vuotiaiden lasten yksiköt. Lapsia yksikössä oli noin 40. New Life Home Trustin lapset ovat orpoja tai hylättyjä, esimerkiksi köyhyyden tai inestitapauksien johdosta. (Nyaoke 2014; Onyango 2014; Ouma 2014.)

New Life Home Trust – orpokodin hoitajilla oli kädet täynnä töitä, lapsia oli paljon suhteessa hoitajien määrään. Orpokodissa käy paljon länsimaalaisia ja paikallisia vapaaehtoisia auttamassa työntekijöitä. Yksikön työntekijöillä on työasut ja niiden huoltoon oli oma rakennus, joka kertoo yksikön varallisuudesta. Ympäristö oli hyvin siisti ja lapsille suunnattu. Pihassa oli erilaisia keinuja ja kiipeilytelineitä, aidattuja alueita erilaisten toimintojen järjestämiseen ulkona. Piha oli nurmea sekä kivetystä, pihaa ympäröivät puut ja pensaat sekä aita, jotka toivat turvaa toiminnalle. New Life Home Trust – orpokoti sijaitsee varakkaiden ihmisten asutusalueella, Milimanissa.

Toinen työharjoittelupaikka sijaitsi Kisumun kaupungin ulkopuolella, Orongon kylässä, suomalaista päiväkotia vastaavassa yksikössä. Yksikköä ylläpitää Orongo's Widows and Orphans – organisaatio. Työharjoittelu kesti viikon. Lasten päivät koostuivat koulumaisesta opetuksesta pienessä luokkatilassa, sekä välitunneista, jolloin oli vapaata leikkiä pihalla. Ensimmäiseen työharjoittelupaikkaan verrattuna Orongon kylän yksikkö oli resursseiltaan köyhä ja vaatimaton. Työntekijöitä yksikössä oli kolme, joiden lisäksi oli kaksi vapaaehtoistyöntekijää. Työntekijät pukeutuivat omiin vaatteisiinsa työpäivän ajaksi. Yksikön piha-alue oli suuri ja avara. Muutamia autonrenkaita oli laitettu maahan lasten leikkejä ajatellen. Lapsilla ei ollut leluja yksikön puolesta. Työharjoittelun aikana oli sadekausi ja täs-

tä syystä piha-alue oli paikoin erittäin mutainen ja liukas. Liikkuminen työharjoittelupaikkaan oli haasteellista sekä hidasta teiden huonon kunnon takia (KUVIO 4).

KUVIO 4. Tie työharjoittelupaikkaan

Kolmas työharjoittelu suoritettiin Kisumussa, Manyatta slummin suomalaista päiväkotia vastaavassa yksikössä. Slummi tarkoittaa suurkaupungin köyhälistön, tiheään rakennettua huonokuntoista asuinalueita, joka sijaitsee kaupungin laidalla erillään muusta asutuksesta (Suomisanakirja 2013). Harjoittelu kesti viikon. Työharjoittelupaikka oli itse sovittu uusien paikallisten yhteyshenkilöiden kanssa. Manyattan yksikössä oli 1-7-vuotiaita lapsia noin 60, heidät oli jaettu kolmeen ryhmään: baby (2-4-vuotiaat), middle (4-5-vuotiaat) sekä final (5-7-vuotiaat). Jokaiselle ryhmälle oli oma luokkatila, jossa oli yksi opettaja ja mahdollisuuksien mukaan yksi apuopettaja. Yksikön työntekijät pukeutuivat töihin omiin vaatteisiinsa.

Manyattan yksikössä toimitettiin opettajan apuna tarkistamalla lasten tehtäviä sekä osallistamalla itse opetukseen luokassa. Välitunneilla pidettiin ulkona lapsille erilaisia pienryhmätoimintoja. Toiminta oli yksikössä tarkasti suunniteltua. Manyattan yksikön piha-alue oli hiekkapohjainen ja avara. Pihalla lapsilla ei ollut käytössään leluja tai muita virikkeitä.

3 OPINNÄYTETYÖTÄ TUKEVAA ASIANTUNTIJATIETOA

3.1 Näkökulmia kansainvälisestä osaamisesta sekä kenialaisesta kulttuurista

Asiantuntijatieto viittaa opinnäytetyön pääkäsitteiden sekä tavoitteiden teoriaan. Kansainvälinen osaaminen on aineetonta pääomaa. Kansainvälinen osaaminen käsittää CIMOn ja Demos Helsingin selvityksen mukaan opiskelu- ja työkokemuksen ulkomailla, valmiuden matkustaa sekä karttuvan kielitaidon. Uusia asiayhteyksiä, joissa kansainvälinen osaaminen tulee esille, ovat luovuus, verkostoitumiskyky sekä uusiin asioihin suhtautuminen. (CIMO 2013; Demos Helsinki 2013.) Verkostoitumisella tarkoitetaan ihmisten kytkeytymistä toisiinsa (Halava 2009, 10). Aikaisempi henkilökohtainen kokemus kansainvälisestä työharjoitteluvaihdosta Kanadassa antoi meille rohkeutta lähteä kokeilemaan omia rajoja kokonaisvaltaisesti.

Kulttuuri on ihmisyhteisön kaikkien opittujen tietojen ja taitojen, arkipäiväisen elämän kokonaisuuden summa. Lapset ovat jatkuvasti eri kulttuurien ympäröimänä, kulttuurilla on merkittäviä rooleja lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Kulttuuri on yksi ympäristövaikuttajista varhaiskasvatuksessa. (Korhonen & Puukari 2013, 12; Vilkuna 2007; Venäläinen 2008, 126; Suomen Settlementiliitto 2013; Ojanen, Ritmala, Sivén, Vihunen & Vilén 2013, 16–18.) Ihmiset muokkaavat jatkuvasti kulttuuria ja kulttuurit muokkaavat vastavuoroisesti ihmisten käsityksiä ja ajatuksia. Länsimaissa, yksilökeskeisessä kulttuurissa omaa persoonallista identiteettiä pidetään erillisempänä muista, kuin yhteisöllisessä kulttuurissa. Kenialaisessa yhteisöllisessä kulttuurissa yksilön oma identiteetti muodostuu usein suhteesta toisiin yhteisön jäseniin. Kulttuuri on sosialisatiota, jonka avulla lapsi oppii noudattamaan yhteisönsä sääntöjä ja tapoja ja näin yhteisön arvot, asenteet, tavat ja normit tulevat osaksi lapsen arvomaailmaa. (Korhonen & Puukari 2013, 12–13; Ojanen ym. 2013, 69–70; Vilkuna 2007; Venäläinen 2008, 126; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 14.) Seuraava lainaus tiivistää ajatuksen kulttuurin määritelmästä.

Miehet ja naiset eivät ole vain itse itsensä; he ovat myös seutu, jolla he syntyivät, kaupunkilaisasunto tai maalaistalo, jossa he oppivat kävelemään, pelit, joita he lapsena pelasivat, tarinat, joita he kuulivat, ruoka, jota he söivät, koulut, joita he kävivät, urheilulajit, joita he seurasivat, runoilijat, joita he lukivat ja se jumala, johon se uskoivat. (Maugham, lähteestä Nuutinen 2013.)

Kulttuurisensitiivisyys merkitsee herkkyyttä huomioida eri kulttuurien erityispiirteitä. Kulttuurisensitiivinen työote vaatii työntekijältä oman ajattelun sekä muiden kulttuurien edustajien käsitysten tiedostamista. Se vaatii myös omaa toimintaa ohjaavien stereotyyppien kriittistä tarkastelua. Ihmisen suhde omaan ja muihin kulttuureihin muodostuu vuorovaikutuksen tuloksena. (Korhonen & Puukari 2013, 12; Vilkuna 2007; Venäläinen 2008, 126.)

3.2 Opinnäytetyössä huomioon otetut säädökset, lait ja sopimukset

Oppiaksemme lasten oikeuksista, opiskelimme YK:n määrittämää lakia lasten oikeuksista, YK:n vuosittaiset tavoitteet sekä lakia ihmisoikeudesta. Suomen päivähoito laki ja asetukset sekä varhaiskasvatuksen kompetenssit ovat varhaiskasvatusosaamisen taustalla. (Globalis 2013; Ulkoasiainministeriö 2013a). Suomessa varhaiskasvatusta ohjaavat valtakunnalliset lait ja asetukset lasten päivähoidosta sekä kuntakohtaiset asiakirjat (Stakes 2005, 8). Laissa lasten päivähoidosta, päivähoitolla tarkoitetaan kaikkea päiväkot-, perhepäivähoito- sekä leikki- ja päivähoitotoimintaa (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.)

Päivähoitolaissa on määritetty päivähoidon keskeiset tavoitteet. Päivähoitolain nojalla päivähoiton tulee tarjota lapselle jatkuvan sekä lämpimän ihmissuhteen, joka luo lapselle turvallisuuden tunnetta. Päivähoidon ympäristö ja toiminta tulee olla lapsen kokonaisvaltaista kehitystä tukevaa, lapsen ikä- ja kehitystasot sekä lähtökohdat huomioon ottaen. Lisäksi päiväkodin ympäristön ja toiminnan tulee edistää lapsen sosiaalista, fyysistä, psyykkistä kehitystä ja tukea lapsen älyllistä, eettistä, esteettistä sekä uskonnollista kasvatusta sekä persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36; Terveiden ja hyvin-

voinninlaitos 2013; Ojanen ym. 2013, 39–40; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 5)

Meidän tuli varmistaa luvat valo- ja videokuvamateriaalin tallentamiseen. Saatiin luvat kuvien sekä videoiden ottamiseen suullisesti. Yksiköiden työntekijät eivät kokeneet tarpeelliseksi kirjallisen todistuksen tekemistä kuvaamisen sallimisesta. Lisäksi otettiin huomioon koululta tulevat vaatimukset työharjoittelun sekä projektiopinnäytetyön toteuttamisen suhteen. Edellä mainitut suomalaiset varhaiskasvatusta säätelevät ja ohjaavat lait ja muut säädökset, ohjasivat jokapäiväistä toimintaamme.

3.3 Näkökulmia suomalaisen varhaiskasvatuksen laatutekijöihin

Varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus. Painopisteet eri-ikäisten lasten kohdalla ovat erilaiset eri elämän tilanteissa ja pyrkivät kehittämään lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä. Lapsen ollessa pieni ja nuori, hänen kohdallaan suurin osa vuorovaikutuksesta tapahtuu hänen kasvattajien/ hoitajien kanssa. Kasvattajalla on erittäin suuri rooli ja vaikutus lapsen kasvatukseen, opetuksen, ohjauksen ja kehityksen suhteen. Lasten ja perheiden tarpeet toimivat varhaiskasvatuksen toteuttamisen lähtökohtana. Varhaiskasvatus on pienen lapsen erilaisissa toimintaympäristöissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. (Stakes 2005, 15–16; Alila & Parrila 2011, 5; Happo 2006, 11, 25–26; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 5, 13.)

Laajasti määriteltynä varhaiskasvatuksen päätavoitteena ovat lapsen tasapainoisen ja terveen kasvun, kehityksen, oppimisen sekä hyvinvoinnin edistäminen (Stakes 2005, 15–16; Alila & Parrila 2011, 5; Happo 2006, 11, 25–26; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 5, 13). Työ, jota tehtiin kolmen kuukauden vaihdon aikana, on erittäin tärkeää. Lapset saivat turvallisia kokemuksia aikuisen läsnä olost, jolla on suuri merkitys heidän terveille kasvuille ja kehitykselle. Lapsen kanssa viettämä hetki saattoi olla ohikiitävä, kohtaamisesta saattoi jäädä lapselle voimakas ilon tunne, jokaisella lapsella on oikeus tähän tunteeseen.

Yhdenvertaisuus, ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapauden ja oikeuksien turvaaminen, uskonnonvapaus sekä kielelliset ja kulttuurilliset oikeudet ovat perustuslaissa varhaiskasvatuksen keskeisiä oikeuksia. Varhaiskasvatusta tekevät kaikki tahot, jotka osallistuvat lapsen elämään ja joiden elämään lapsi osallistuu. Kun varhaiskasvatustyötä toteutetaan yhteiskunnan eri organisaatioissa, varhaiskasvatuksen luonne muuttuu ammatilliseksi toiminnaksi. Lainsäädännössä lasten päivähoidosta määritellään toiminnan vähittäisvaatimukset. (Alila & Parrila 2011, 5; Happo 2006, 11, 25–26; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 5, 13–15.) Kisumun kaupungissa varhaiskasvatusta järjestävät tahot olivat suurimmaksi osaksi yksityisen sektorin organisaatioita. Kisumussa varhaiskasvatustoimintaa järjestävät orpokodit, lastenkodit sekä koulut, jotka ovat suomalaista päiväkotia vastaavia yksiköitä.

Varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) on työvälinen valtakunnalliselle varhaiskasvatukselle ja sen kehittämiseksi Suomessa. Vasu on ohjauksena toimiva, joten useat kunnat ovat ottaneet käyttöönsä yksikkö- ja lapsikohtaisten vasujen suunnittelun. Vasu on kehitetty lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamiseksi. Kun lapsi voi hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. (Stakes 2005, 1-4, 8-9, 15; Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 197–198.) Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on perustarpeiden täyttymisen lisäksi, esimerkiksi että lapsi saa kokea iloa ja toiminnan vapautta yhdessä muiden lasten ja kasvattajiensa kanssa, kiireettömässä ja turvallisessa ympäristössä. Lapsen tulee kokea, että häntä arvostetaan ja hyväksytään omana itsenään, hän tulee kuulluksi ja saa näin vahvistusta terveelle itsetunnon. (Stakes 2005, 1-4, 8-9, 15; Marjanen ym. 2013, 197–198.) Työharjoittelun aikana emme törmänneet varhaiskasvatussuunnitelmaa vastaavaan suunnitelmaan yhdessäkään yksikössä.

3.4 Alle 6-vuotiaan lapsen hyvinvointi tarpeiden näkökulmasta

Perinteinen tapa jakaa hyvinvointia on jako subjektiiviseen ja objektiiviseen hyvinvointiin. Objektiivinen hyvinvointi käsittää mitattavissa olevan ulottuvuuden, kun subjektiivinen hyvinvointi on ihmisten omiin arvoihin perustuva käsitys hyvinvoinnista. (Törrönen 2001, 21; Raijas 2008, 2.) Näillä käsitteillä mitattuna voi sanoa, että subjektiivisesti kenialainen lapsi on onnellinen siihen mitä hänellä on, kun taas objektiivinen mittari sanoo kenialaisen lapsen voivan huominkin verrattuna suomalaiseen lapseen.

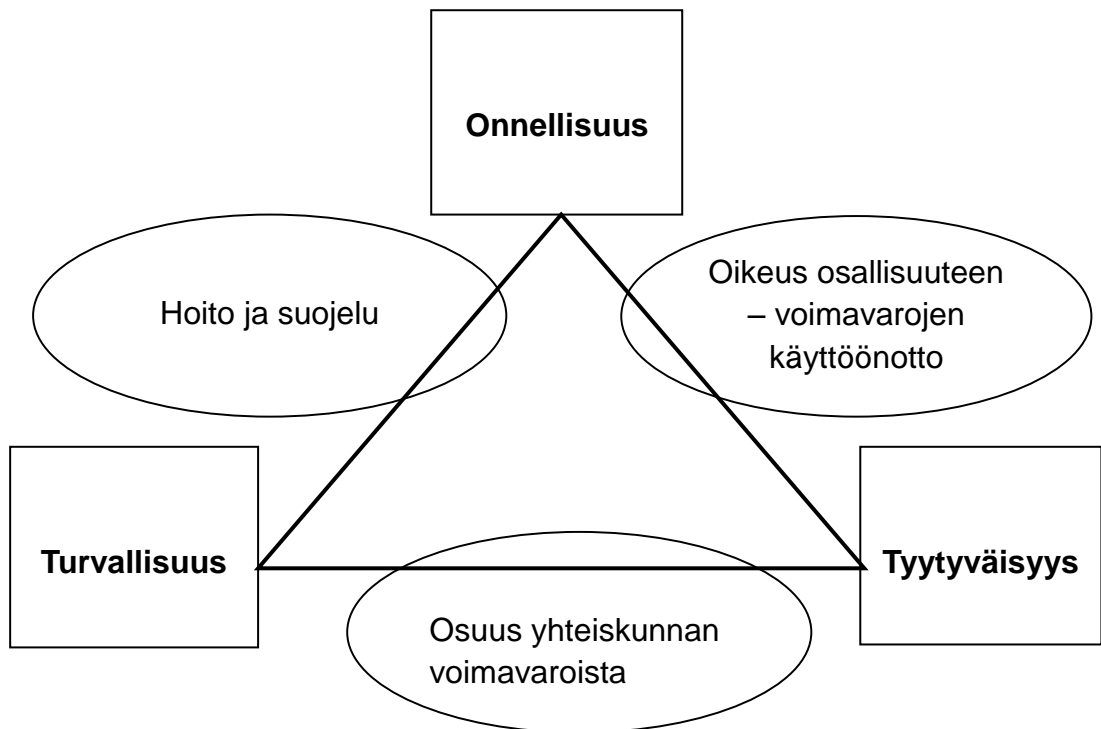
Hyvinvointia voidaan pitää tilana, jossa lapsen keskeiset tarpeet tulevat tyydytetyiksi. Erik Allardt (1976) jakaa lapsen tarpeet kolmeen perusluokkaan: Elintaso-Having, Yhteisyyssuhteet-Loving, Itsensä toteuttamisen muodot-Being. Elintaso liittyy fysiologisiin tarpeisiin eli ravintoon, lämpöön ja turvallisuuteen. Yhteisyyssuhteet sisältävät ajatuksen yhteisöön kuulumisesta ja toveruudesta, jossa toisesta ihmisestä pitäminen ja välittäminen voidaan ilmaista. (Allardt 1976, 16–22; 32–34, 37–49; Kajanoja 2011, 7; Ojanen 2009, 18–19.) Suomalaisesta perspektiivistä tarkasteltuna, kenialaisen lapsen fysiologiset tarpeet täyttyvät osittain, kun taas yhteisyyssuhteet ovat suuressa arvostuksessa ja käytössä. Lapsen itsensä toteuttaminen toteutuu vapaan leikin muodossa. Esimerkkinä osa Obunga slummin lapsista joutuvat luopumaan osittain lapsen roolista, ottamalla vastuuta lapselle kuulumattomista asioista.

Maslowin tarvehierarkia käsittää joukon inhimillisiä perustarpeita, jotka ovat järjestetty hierarkkisesti niiden vahvuuden mukaan. Vahvimpia ovat fysiologiset tarpeet esimerkiksi ravinto ja lämpö. Näiden jälkeen tulee turvallisuuden, rakkauden ja arvannon tarve ja viimeisenä itsensä toteuttamisen tarve. Maslowin mukaan hierarkkisesti alemmat tarpeet tulee olla ensin tyydytetty, ennen kuin voi alkaa tavoitella ja täyttämään hierarkkisesti korkeampia tarpeita. (Allardt 1976, 52; Ojanen 2009, 18–19; Kajanoja 2011,7.)

Erik Allardtin, Lapsen oikeuksien sopimus (LOS) sekä Törrösen ajatukset yhdistetynä yhdeksi kuvioksi (KUVIO 5) syntyi lasten subjektiivisen hyvinvoinnin kolmio. Kolmiossa yhden nurkan muodostaa turvallisuus, toisen nurkan muodostaa Allard-

tin mukainen having eli tässä tapauksessa tyytyväisyys. Viimeisen nurkan muodostaa onnellisuus, joka on läheisessä suhteessa turvallisuuden ja tyytyväisyyden kanssa. Näiden lisäksi kuvioon on lisätty lasten hyvinvoinnin kriteerit, LOS:en korostamat oikeudet hoitoon ja suojeluun, osallistumiseen sekä osallisuuteen ja yhteiskunnallisiin voimavaroihin. Nämä mainitut kriteerit ovat lähellä Allardtin loving, having ja being -jaottelua. (Törrönen 2001, 23; Allardt 1976, 52; Kajanoja 2011,7.)

KUVIO 5: Lapsen subjektiivisen hyvinvoinnin kolmio

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS) koskee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia ja on ihmisoikeussopimus. Sopimus määrittelee lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja asettaa valtion ensisijaiseen asemaan toteuttaa ne. Valtion tulee huomioida erityisesti neljä sopimuksen yleistä periaatetta: syrjimättömyys (artikla 2), lapsen edun huomioiminen (artikla 3), oikeus elämään ja kehittymiseen (artikla 6) sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen (artikla 12). LOS:en artikla 5 antaa ohjeen lapsen ohjaukselle ja tukemiselle, sen tulee olla lapsen iän ja kehitystason mukaista toimintaa. (Globalis 2013; YK 2013; Unicef 2013; Marjanen ym. 2013, 197–204; Hujala & Turja 2011, 233 – 234.)

3.5 Näkökulmia alle 6- vuotiaan lapsen kasvuun ja kehitykseen

Kasvulla tarkoitetaan lapsen fyysisiä, psyykkisiä sekä henkisiä muutoksia. Esimerkiksi motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä minäkuvan muovaantumisista. Kehityksellä tarkoitetaan lapsen muuttumista tiedostamattaan sekä sen jatkuvuutta. Lapsen kasvuun vaikuttavat henkilökohtainen kypsyminen, perimä, ympäristö sekä lapsen oma aktiivisuus. Lapsen kasvuympäristö käsittää yksilön elinympäristön aineelliset tekijät: asuinalue, koti ja leikkipaikat ja – välineet. Fyysinen ympäristö voi vaikuttaa lapsen kasvuun joko suoraan tai välillisesti. Suoralla vaikuttamisella tarkoitetaan fyysisen ympäristön tarjoamia toiminta- ja leikkimahdollisuuksia. Välillistä vaikuttamista tapahtuu esimerkiksi fyysisessä ympäristössä sosiaalisen kanssa käymisen kautta. Suotuisa kasvuympäristö turvaa lapsen terveellisen, kehitystä ja oppimista tukevan kasvun. (Ojanen ym. 2013, 64–67.)

Sosiaalinen ympäristö käsittää ihmiset, joiden kanssa yksilö on tekemisissä sekä ryhmiä joissa hän on mukana. Ihmiselle on tärkeää tuntee kuuluvansa johonkin ryhmään. Psykkinen ympäristö tarkoittaa tunne-ilmapiiriä, jossa yksilö elää ja kehittyy. Tärkeää on, että ihminen elää tunnerikkaassa ja vaihtelevassa ympäristössä. Näin lapsi oppii näyttämään ja käyttämään erilaisia tunteita mahdollisimman laajasti ja monipuolisesti sekä oppii myös erottamaan näitä erilaisia tunteita muista ihmisistä. (Ojanen ym. 2013, 69–70; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 14.)

Toisen ikävuoden aikana lapsi kokee autonomian tunteen, koska on jo kykeneväinen vaikuttamaan omiin asioihin sekä tapahtumiin. Tässä iässä kehityshaasteita ovat: motoristen taitojen ja puheen oppiminen, irtautuminen äidistä, itsensä ilmaiseminen, itsenäisen leikin opettelu ja tutustuminen muihin ihmisiin sekä ensimmäisten käyttäytymissääntöjen opettelu. Lapsi alkaa tuntee esimerkiksi epäonnistumisen ja häpeän tuntemuksia, osana henkistä yksilöllistä kasvuaan. Tällöin lapsi saavuttaa itseensä luottamuksen, jolloin voi luopua vähitellen kaikkivoipaisuus- eli omnipotenssikuvitelmastaan. Omnipotenssikuvitelma tarkoittaa lapsen rajatonta itseluottamusta sekä halua valloittaa koko ympäröivä maailma. Kaikki lapset kehittyvät ja oppivat uusia asioita yksilöllisesti omaan tahtiinsa. (Salo & Tuunainen 1996, 112–119; Sinkkonen 2002, 64–67; Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009b&c.)

Kolmannella ikävuodella lapselle alkaa kehittyä oma tahto eli lapsella on niin sanottu uhmaikä. Lapsi puuhailee ja askarteleo omissa leikeissään pitkiäkin aikoja ja hakeutuu ajoittain hakemaan tukea ja turvaa luottamuksen saaneelta aikuiselta. On tärkeää, että lapsi saa aikuiselta hellyyttä ja läheisyyttä, koska hän on edelleen herkkä vaikka vaikuttaakin jo itsenäiseltä ja päättäväseltä. 3-4-vuotias lapsi haluaa tehdä asioita itse ja saada myönteistä huomiota onnistumisestaan. Lapsi on innoas leikkimään muiden kanssa, vaikka aina leikki ei onnistu ilman riitelyä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009d&e.)

Kolmevuotiaalta lapselta puhuminen onnistuu jo selkeämmin, lapsi osaa useita sanoja ja muodostaa lyhyitä lauseita. Tämä on niin sanottu kysely ikä, jolloin lapsi kyseenalaistaa ja ihmettelee paljon ympärillään tapahtuvia asioita. Lapsen motoriikka kehittyy, hän osaa hyppiä tasajalkaa, seistä yhdellä jalalla, ajaa kolmipyöräisellä pyörällä ja värittää ja piirtää molempia käsiä käyttäen. Myös pukeminen ja riisuminen onnistuvat jonkin verran. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009e.)

4-5-vuotiaana lapsi osaa entistä luontevammin jakaa lelujaan, ottaa muut huomioon sekä odottaa omaa vuoroaan. Tässä iässä lapsi nauttii saman ikäisten leikki-seurasta ja leikkii mielellään mielikuvitusleikkejä sekä erilaisia yksinkertaisia sääntöleikkejä ja – pelejä. Häviäminen on vielä hankalaa hyväksyä. Lapsen mielikuvitus elää voimakkaana ja näkyy esimerkiksi värikkäinä tarinoina, liioitteluna sekä mahdollisesti epätosina tarinoina, joita ei kuitenkaan tule rinnastaa valehteluun. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009f.)

3.6 Leikin merkitys alle 6- vuotiaan lapsen kasvulle ja kehitykselle

Lapselle ominainen tapa toimia ja käsitellä erilaisia asioita tapahtuu leikin, liikku-misen sekä tutkimisen kautta. Lapsen leikki on mielikuvituksellista, vapaaehtoista sekä erillään todellisuudesta olevaa toimintaa, leikin sisältö saa usein ideoita ja vaikutteita oikeasta maailmasta ja elämästä. Leikkiessään lapsi heijastaa hänelle tärkeitä ja merkityksellisiä asioita. (Hujala & Turja 2011, 67). Leikki on lapselle ominainen tapa ajatella. Se vahvistaa hänen hyvinvointiaan, käsitystä minuudes-

taan, tyttöydestä/poikuudesta sekä lisää positiivisella tavalla hänen oppimismahdollisuuksiaan sekä kouluvalmiuksia. (Mannerheimin Lasten-suojeluliitto 2009a; Salo & Tuunainen 1996, 120; Sinkkonen 2002, 67–70; Stakes 2005, 20–21; Terveyskirjasto 2014.)

Lapsi ei leiki oppiakseen vaan oppii leikkiessään. Lapsen leikkiessä hänen sosiaaliset, karkea ja hieno motoriset, emotionaaliset, kognitiiviset sekä kielelliset taidot kehittyvät. Leikkiminen tukee lapsen ongelmaratkaisutaitojen, luovuuden, syyseuraussuhteen ajattelun ja assosiativisuuden eli miellelyhtymien kehittymistä. Leikki opettaa lasta luottamaan omaan itseensä ja kykyihinsä, säätelemään tunteitaan sekä sosiaalista vuorovaikutusta leikkiessä muiden lasten kanssa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009a; Salo & Tuunainen 1996, 120; Sinkkonen 2002, 67–70; Stakes 2005, 20–21; Terveyskirjasto 2014.)

Osallisuus on tässä ja nyt -tapahtuvaa toimintaa ja vuorovaikutusta, joka onnistuakseen vaatii vastavuoroista toimintaa kaikilta osapuolilta. Varhaiskasvattaja osallistaa lasta omalla läsnäolollaan sekä kuuntelemalla lasta, osallisuus voi olla kokemista, tekemistä sekä tiedon välittämistä. Se antaa lapselle mahdollisuuden tulla kuulluksi. Tällöin lapsi kokee, että häntä sekä hänen mielipiteitänsä arvostetaan. Osallisuus on mukana olemista ympäristönsä askareissa ja tapahtumissa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos 2014.) Tällainen toiminta varhaiskasvatuksessa lisää lapsen osallisuutta (Hujala & Turja 2011, 43).

3.7 Havainnointi työmenetelmänä opinnäytetyössä

Lapsi antaa viestejä omasta maailmastaan monin eri tavoin, esimerkiksi ilmeillä, eleillä, liikkumalla, leikkimällä, tarinoimalla, sekä sosiaalisilla suhteillaan. Tulkitsemalla ja havainnoimalla opetellaan tuntemaan lapsi sekä tunnistamaan ja ymmärtämään lapsen tarpeet. Havainnointi helpottaa lapsen kehityksen seuraamista ja arviointia, jotka edesauttavat tarjoamaan lapselle mielekästä ja haasteellista toimintaa. Lapsen toiminnan ymmärtäminen alkaa halusta ymmärtää lapsen todellisia ajatuksia, tarpeita ja toimintaa eli lapsilähtöistä ajattelutapaa. Lähtökohtana lapsen

yksilölliselle havainnoinnille on se, että havaitsijalla on ennakkotietoa lapsen kehityksen eri osa-alueista. Pätevän tuloksen saavuttamiseksi lasta on hyvä havainnoida päivän eri tilanteissa, toiminnoissa ja ympäristöissä. Kun aikuinen havainnoi lasta, hän samalla havainnoi myös ympäristöä ja muita lapsia. (Ojanen ym. 2013, 176–177.) Pienryhmätoiminnassa lasten havainnointi sekä arviointi saavat realistisen pohjan (Hujala & Turja 2011, 55.)

Opinnäytetyössämme käsitelty asiantuntijatieto tuki toteuttamiemme pienryhmätoimintojen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Kenialaisen kulttuuriin tutustuminen etukäteen tuki sopeutumista uuteen kulttuuriympäristöön. Lapsen hyvinvoinnin näkökulmien käsittelyn ansiosta tiedostimme perustarpeiden määritelmän, joka tuki oman toimintamme suunnittelua. Alle 6- vuotiaan lapsen kasvun ja kehityksen sekä leikin merkityksen asiantuntijatieto toimi pohjana toteuttamiemme pienryhmätoimintojen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Tiedostimme, että uuteen ja vieraaseen ympäristöön sopeutuessa on tärkeä havainnoida ympäristöä, jotta ymmärrys kulttuurista kasvaisi. Käsitelimme havainnointia työmenetelmänä varhaiskasvatuksessa, koska olimme etukäteen suunnitelleet sen käyttämistä.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA INTERVENTIOT

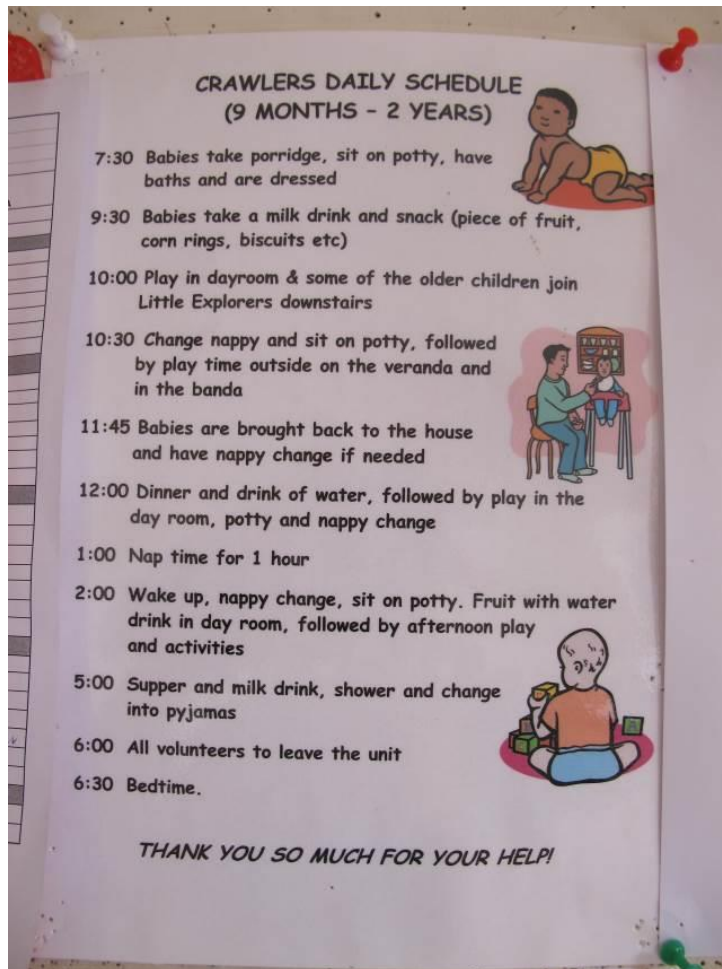
Harjoittelua koordinoi Kisumussa kenialaisen Maseno yliopiston, ravitsemuksen professori Agatha Atieno. Tapasimme hänet orientaatioviikolla Keniaan saapumisen jälkeen. Hän perehdytti kenialaiseen kulttuuriin sekä Kisumun kaupunkiin. Suunnittelimme hänen kanssaan tuleva kolmen kuukauden työharjoittelu. Mietimme sopivia yksiköitä harjoittelupaikoiksi sekä mielenkiintoisia opintokäyntejä rikastuttamaan ja antamaan laajempaa näkökulmaa työharjoittelulle. Professori varmisti, että kaikki sujui suunnitelmien mukaan. Hänen kanssaan mietittiin ratkaisuja, esimerkiksi harjoittelupaikkoihin ja arkisiin asioihin liittyen.

Seuraavissa luvuissa havainnollistetaan varhaiskasvatusosaamista tukevat interventiot. Miten tuettiin varhaiskasvatusikäisten lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehitystä pienryhmätoimintojen avulla. Pienryhmätoiminta pitää sisällään noin 5-7 lasta kerrallaan (Rovaniemi 2011). Kuvaamme interventioita pienryhmätoimintoina, vaikka ajoittain lapsiryhmän koko ylitti yllämainitun pienryhmätoiminnan koon määritelmän. Varhaiskasvatusosaamista tukevat interventiot on toteutettu varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Lisäksi ne tukivat kansainvälistä osaamista, vaikka interventioiden pääpaino ei ollut kansainvälisen osaamisen tukemisessa.

4.1 New Life Home Trust - orpokoti

Ensimmäinen kolmen viikon työharjoittelu jakso suoritettiin New Life Home Trust – orpokodissa, jonka aikana pidimme lapsille erilaisia pienryhmätoimintoja. Työharjoittelu aloitettiin tutustumalla New Life Home Trust:in lapsiin, työntekijöihin ja heidän työskentelytapoihin sekä ympäristöön. Yhteinen puhekieli työntekijöiden kanssa löytyi helposti, Keniassa maan toinen virallinen kieli on englanti. Lapset ymmärsivät englannin kieltä ikätasonsa mukaisesti. Swahilin kieltä ja muita heimoikieliä puhuttiin paljon, joista me ymmärsimme muutamia sanoja ja lauseita. Yksi-

kössä työskenteli noin 65 työntekijää, joiden lisäksi oli lukuisia paikallisia sekä länsimaalaisia vapaaehtoistyöntekijöitä. Vapaaehtoistyöntekijöiden työn helpottamiseksi seinille oli kiinnitetty lasten päiväohjelman aikataulut (KUVIO 6).

KUVIO 6. Orpokodin päiväohjelma

New Life Home Trust – orpokodille on tärkeää, että lapsilla on ikäisensä ja kehitystasonsa mukaista seuraa ja he saavat rakkautta ja huomiota osakseen (Ouma 2014). Toteutimme suurimman osan interventioista 0-9kk ikäisten lasten kanssa, yhden lapsen kanssa kerrallaan. Toteutimme pienryhmätoimintoja lapsiryhmille itsenäisesti sekä yhdessä hoitajien kanssa. Pitämämme pienryhmätoiminnot kunnioittivat orpokodin omia arvoja sekä opinnäytetyön tavoitteita.

4.1.1 Sosiaalityöntekijän haastattelu

Organisaation toiminnallisena tavoitteena oli löytää yhteinen kommunikointi keino työntekijöiden kanssa sekä toimia yhteistyössä. Haastattelimme yksikön sosiaalityöntekijää. Keskustelimme kulttuurillisista seikoista, orpokodin toimintaan liittyvistä asioista, kuten työn vaativuudesta sekä heidän rooleistaan toimia varhaiskasvattajina. New Life Home Trust:ssa sosiaalityöntekijä tekee paljon yhteistyötä paikallisen sairaalan, poliisin, oikeustalon, maistraatin ja lapsiasiaintoimiston sekä muiden sosiaalityöntekijöiden kanssa. Sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu ottaa vastaan ja noutaa uusia orpolapsia, kun heistä tehdään ilmoitus. Ilmoituksia tekee yksityisten lisäksi lapsiasiaintoimisto. (Ouma 2014.)

Sosiaalityöntekijä täyttää lapsista vaadittavat paperit heidän henkilökohtaisiin tietoihinsa. Lapsen papereissa kerrotaan mistä lapsi on kotoisin, hänen mahdollisesti tiedossa olevat vanhempansa, terveydentila ja mahdolliset sairaudet, jotka lääkäri on lapsen tutkiessaan todennut. Sosiaalityöntekijä lähettää lapsesta tehdyt paperit adoptiotoimistoon kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun lapsi on saapunut orpokotiin. Sosiaalityöntekijä hoitaa ennen adoptiota lapsen terveystarkastuskäynnit sekä asiointit muissa virastoissa, lapsen asioita hoidettaessa. Sosiaalityöntekijä tekee kotikäyntejä läheisiin koteihin, joihin lapsia on adoptoitu, varmistaakseen lapsen ja perheen tilanteen, esimerkiksi miten lapsi on sopeutunut perheeseen. Tarvittaessa hän tekee ilmoituksen muutoksista, jos lapsen tilanne on huonontunut adoptioperheessä. (Ouma 2014.)

4.1.2 Lastenhoitajien tukeminen orpokodissa

Tuimme New Life Home Trust – orpokodin lastenhoitajia, ohjaamalla lapsia jokaisena työharjoittelupäivänä, tehtäviin kuului lasten ohjaaminen ja hoitaminen. Hoitaminen piti sisällään lasten syöttämistä ja nukuttamista. Hoitamalla ja ohjaamalla lapsia tuettiin heidän kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Lisäksi pidimme päivittäin pienryhmätöitä lapsille. Olimme läsnä työntekijöiden arjessa kuuntelemalla heidän ajatuksiaan omasta työstä ja arjen toiminnasta orpokodissa.

KUVIO 7. Sosiaalityöntekijän mukana sairaalassa

Autoimme New Life Home Trust – orpokodin sosiaalityöntekijää hänen työtehtävissään lähtemällä hänen avukseen lapsiasiantuimistoon sekä sairaalakäynnille Aga Khan – sairaalaan (KUVIO 7) kahden sairaan vauvan kanssa.

4.1.3 Lasten hellyyden tarpeisiin vastaaminen sekä osallistaminen

Organisaation tulostavoitteena opinnäytetyössämme oli muodostaa hyväksyvä ja luottamuksellinen suhde asiakkaaseen. Pidimme lapsia paljon sylissä, halasimme, juttelimme sekä kuuntelimme heitä (KUVIO 8). Lapset ilmaisivat halunsa tulla syliin selkeästi, esimerkiksi ryömimällä viereen sekä käsiä ojentamalla. Puhuminen lasten kanssa tukee heidän kielellistä kehitystä sekä valmiuksia muodostaa sanoja sekä lauseita. Lapset matkivat paljon meidän ilmeitä ja eleitä. Annoimme lapsille yksilöllistä huomiota heidän omien tarpeidensa mukaan. Lapset saivat meiltä merkityksellisiä kokemuksia, jotka tukevat lapsen minuuden sekä hyvän itsetunnon rakentumista.

KUVIO 8. Orpoika Jonnan sylissä ulkoilun aikana

Annoimme lapsille tilaa valita, mitä he halusivat leikkiä kanssamme. Rohkaisimme lapsia uusien asioiden pariin sekä tuettiin heitä pettymysten sekä epäonnistumisten keskellä. 2-3-vuotias lapsi vaikuttaa jo itsenäiseltä ja päättävältä, kyseisessä iässä lapsi on kuitenkin vielä hyvin herkkä ja kaipaa aikuisen tukea ja läheisyyttä, esimerkiksi leikkien lomassa.

4.1.4 Aistiärsykkeiden luominen musiikin ja kosketuksen avulla

Musiikki pienryhmätoiminta oli varhaiskasvatuksen työntekijöiden järjestämä, olimme mukana ohjaamassa lapsia toiminnan aikana useana eri päivänä eri lasten kanssa. Musiikin soidessa lapsen tuntoaistia stimuloitiin erilaisten välineiden avulla, kuten höyhenen, puulastan, kettingin, pensselin ja sormien avulla. Musiikin tyyli vaihteli ja samoin välineet, joita kappaleen aikana käytettiin. Pienryhmätoiminta tuki lapsen keskittymis- ja havainnointikykyä ja omalta osaltaan rentoutti lapsia. Pienryhmätoiminta kesti noin 30 minuuttia.

4.1.5 Lasten fyysisen toimintakyvyn tukeminen

Lapsen itsenäisen istumisen, kävelyn, (KUVIOT 9 ja 10) seisomisen ja juoksemisen oppimisen tukeminen oli orpokodin varhaiskasvatuksen työntekijöiden työn tavoitteena. Tuimme tätä tavoitetta omalla toiminnallamme. Tuimme päivittäin lasten fyysistä toimintakykyä heidän ikä- ja kehitystasonsa mukaan. Harjoitelimme lasten kanssa katseen kohdistamista, istumista, seisomista ja kääntymistä tuettuna sekä itsenäisesti. Autoimme lapsia pukeutumisessa, tavoitteena itsenäisen pukeutumisen oppiminen. Ohjasimme pienryhmätoimintoja leikkien ulkona lasten kanssa esimerkiksi pomputtaen ilmapalloja, jonka avulla lapsen koordinaatiokyky sekä silmän ja käden yhteistyö kehittyi. Pienempien lasten fyysistä toimintakykyä tuimme hyödyntämällä esimerkiksi pomppukeinua.

KUVIO 9. Orpopoika harjoittelee istumista KUVIO 10. Orpotyttö opettelee kävelemään

Hiekkalaatikolla harjoitelimme käden taitoja sekä luovuutta. Lisäksi opetimme heille kottikärrykävelyä, karhukävelyä, rapukävelyä sekä miten leikitään hippaa. Onnistumisen kokemukset tukevat lapsen psyykkistä toimintakykyä. Leikkiminen ulkona kehittää lapsen kehonhallintaa sekä sosiaalista kanssakäymistä leikkiessä muiden lasten kanssa. Kävimme myös lasten kanssa kävelyillä lähiympäristössä, joka vahvisti ryhmässä liikkumisen taitoja. Leikimme keilausta, vieritimme palloa eri tavoin, jotka kehittävät esimerkiksi lapsen ketteryyttä. Koordinaatiokykyä harjoitettiin vanteen sekä narun avulla.

4.1.6 Lasten kehityksen tukeminen

Luimme lasten kanssa kirjoja ääneen, joka edesauttaa lapsen puheen kehitystä sekä esineiden nimeämistä. Lisäksi teimme lasten kanssa palapelejä ja rakensimme legoilla, jotka rikastuttavat mielikuvitusta sekä kehittävät ongelmanratkaisutaitoja ja luovuutta. Leluilla leikkiessään lapsi oppii käsittelemään erilaisia esineitä ja niiden käyttötarkoituksia sekä oppii erilaisia muotoja ja materiaaleja.

Kauppaleikkiä sekä muita pienryhmätoimintoja oppituntien aikana ohjattiin yhdessä muiden varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa, ottamalla vetovastuun vuorotellen. Kauppaleikin aikana lapset oppivat laskemista sekä rahan käyttöä. Kauppaleikin avulla myös harjoiteltiin jokapäiväisen elämän taitoja sekä rahan arvon merkitystä. Eri pienryhmätoimintojen aikana lapset opettelivat jatkuvasti oman vuoronsa odottamista (KUVIO 11).

KUVIO 11. Sanna ja orporytöt

4.1.7 2-vuotiaan lapsen havainnointi

Toteutimme havainnoinnin yhdelle lapselle New Life Home Trust - orpokodissa. Lapsi oli aktiivinen, ulospäin suuntautunut ja otti kontaktia meihin. Toteutimme havainnointi-intervention yhden työpäivän aikana. Havainnoimme lapsen toimintakykyä ohjaamiemme pienryhmätoimintojen aikana sekä arjen eri tilanteissa, lapselle tutussa varhaiskasvatusympäristössä. Havainnointi sopi interventioksi hyvin, koska se antoi meille paremman kokonaiskuvan lapsen toimintakyvystä. Havainnointi toteutettiin ei-osallistuvan havainnoinnin muotona. Lapsen fyysistä-, sosiaalista- ja psyykkistä toimintakykyä havainnoitiin kaavakkeen avulla (LIITE 3).

Meidän havaintoja lapsen fyysisestä toimintakyvystä: pukeminen itsenäisesti tuottaa vielä hankaluuksia ja onnistuu hyvin avustettuna. Lapselta onnistui pihtiotte, hän käveli, juoksenteli ja hyppeli ketterästi sekä sisällä että ulkona. Tasajalkaa hyppiminen oli lapselle vielä haastavaa. Hän osasi kulkea portaissa itsenäisesti ylös sekä alas. Lapsi pitää kiipeilystä eri paikoissa esimerkiksi kiipeilytelineessä. Ohjaamissamme liikunnallisissa pienryhmätoiminnoissa lapsi onnistui ikätasoonsa verrattuna hyvin. Hän osasi esimerkiksi pujotella vanteen välistä, oppi karhu-, rapu sekä kottikärrykävelyn nopeasti.

Meidän havaintoja lapsen sosiaalisesta toimintakyvystä: lapsi puhui ikätasoonsa nähden kokonaisia lauseita niukasti, tämä saattoi johtua siitä, että hän prosessoi kolmea kieltä yhtäaikaisesti. Hän ymmärsi sujuvasti ikäisekseen kolmea kieltä, englantia, swahilia sekä luo-heimokieltä. Yksittäisiä sanoja hän osasi tuottaa jonkin verran, hän toisti sanoja perässä innokkaasti. Lapsi ei keskustellut paljon aikuisten tai muiden lasten kanssa, kommunikointi tapahtui non-verbaalisen viestinnän lisäksi yksittäisin sanoin. Hän uskoi hyvin käskyjä ja totteli työntekijöitä, antoi esimerkiksi ottamansa lelun takaisin toiselle lapselle pyydettyäessä. Lapsi haki paljon katsekontaktia tuodessaan tarpeitaan esille ja kaipasi huomiota aikuisilta. Hän piti halailusta ja hellittelystä.

Havainnoitava lapsi ilmaisi selkeästi, jos hän kaipasi työntekijältä tukea ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Hän tarvitsi rohkaisua sekä kannustusta ongelmatilanteiden selvittämisessä itsenäisesti. Hän osasi pyytää anteeksi, mutta näin tapahtui

harvemmin itsenäisesti. Havainnoitava lapsi osasi toimia ryhmässä, istua toiminnan aikana hyvin paikallaan ja odottaa vuoroaan maltillisesti. Hän osallistui mielellään ohjattuihin toimintoihin, mutta vaati niiden aikana jonkin verran ohjausta.

Meidän havaintoja lapsen psyykkisestä toimintakyvystä: lapsi oli päivän aikana energinen. Lapsen perusluonne oli iloinen ja leikkisä. Lapsi leikki myös itsenäisesti sekä innostui helposti erilaisista leikeistä. Leikkien aikana lapsi haki jonkun verran turvaa meistä ohjaajista. Lapsi ilmaisi tunteitansa selkeästi esimerkiksi leikkitalanteissa sekä muissa arjen tilanteissa. Joissain tilanteissa huomasimme, että hän yritti saada lisää huomiota lastenhoitajilta itkemällä.

Ruokailutilanteissa havainnoitava lapsi oli rauhallinen ja joskus innostui leikkimään muiden lasten kanssa ruokailun aikana. Hän söi reippaasti ja omatoimisesti, piti lusikkaa nyrkkiotteella sekä avusti syömistä toisella kädellä, joka on kenialainen tapa syödä. Hän joi nokkamukista itsenäisesti. Lapsi antoi työntekijän pestä kädet ruokailun jälkeen maltillisesti.

4.2 Orongon kylän yksikkö

Toinen työharjoittelupaikka oli Orongon kylässä, suomalaista päiväkotia vastaavassa yksikössä. Ensimmäisenä päivänä meidät perehdytettiin yksikön ja yhdistyksen toimintaan. Keskustelimme yksikön johtajien sekä australialaisen vapaaehtoistyöntekijän kanssa yksiköstä, lapsista ja työntekijöiden toimenkuvasta. Harjoitteluviikon aikana luokassa oli yksi opettaja, hän oli viimeisillään raskaana. Lisäksi luokassa avusti yksi vapaaehtoinen apuopettaja.

Lapset olivat tottuneet afrikkalaiseen aikakäsitykseen, jossa on normaalia että opettaja saapuu tunnille myöhässä. Ennen opettajan saapumista töihin, vanhimmat oppilaat johtivat aakkosten ja numeroiden ääntämistä taululta. Opettaja piirsi ja kirjoitti taululle ja lapset toistivat opettajan perässä sanoja ja äännteitä (KUVIO 12). Lapset opettelivat aakkosten numeroiden lisäksi erilaisia sanastoryhmiä, kuten vaatteet tai huonekalut. Myöhemmin lapset kopioivat taulun tekstit omiin

vihkoihinsa, joita me tarkastimme. Opettajat hyväksyivät meidät sekä ottivat meidän panoksemme todella hyvin vastaan. Lapset olivat todella innoissaan saadessaan ohjausta valkoiselta ihmiseltä (=mzungu). Lapset toivat mukanaan omat eväät, jotka syötiin koulupäivän aikana. He lähtivät lounaalle omiin koteihinsa vasta päivällä.

KUVIO 12. Luokkatilaa ja lapsia Orongossa

Välintunneilla lapset leikkivät ulkona, hyvin alkeellisesti rakennetulla pihamaalla, muutamia autonrenkaita oli tuotu ja upotettu pihalle. Lapset olivat omaksuneet autonrenkaat leikkeihinsä mm. rummuiksi ja erilaisiin hippaleikkeihin. Lapset olivat innoissaan mukana meidän ohjaamissa pienryhmätoiminnoissa, vaikka aina ei yhteistä kieltä ollut. Esimerkein ja matkimisen kautta lapset oppivat meiltä uusia taitoja. Ohjaamiimme pienryhmätoimintoihin lapsia osallistui vaihtelevasti, noin kymmenen lasta kerralla. Me pidimme paljon lapsia sylissä, halattiin sekä kuunneltiin heitä. Annoimme lapsille yksilöllistä huomiota heidän omien tarpeidensa mukaan. Ujompia lapsia kannustettiin mukaan ohjattuihin pienryhmätoimintoihin, joka lisäsi heidän osallisuuttaan sekä ryhmään kuulumisen tunnetta. Tuimme lasten aloitekykyä kannustamalla heitä eri leikkeihin ja toimintoihin.

4.2.1 Laulu- ja piirileikki lasten kanssa

Välituntien aikana opetimme pienryhmätoimintojen avulla lapsille laulu- ja piirileikkejä, esimerkiksi piiri pieni pyörii (KUVIO 13). Ensin opetimme piiri pieni pyörii-laulun suomenkieliset sanat lapsille, jonka jälkeen leikittiin piirileikki.

KUVIO 13. Piiri pieni pyörii-leikkiä leikkimässä lasten kanssa

Nauru raikasi ja hymyt olivat herkässä, kun lapset toistivat laulun sanoja perässä. Laulaminen ja puhuminen tukevat lapsen kielellistä kehitystä ja leikkiminen tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä.

4.2.2 Lasten fyysisen toimintakyvyn tukeminen

Koordinaatiota ja kehonhallintaa vaativat leikit tukevat lapsen fyysisen toimintakyvyn kehittymistä. Ohjasimme Orongossa erilaisia pienryhmätoimintoja yksikön pihalla, esimerkiksi: koordinaatiota harjoittavia leikkejä, kuten ruutuhyppelyä, kärryn-pyörän, kottikärrykävelyä (KUVIO 14), karhukävelyä, hiirenhäntää sekä pukkihyppelyä. Lapset ottivat meistä mallia ja auttoivat toinen toistaan tekemään kottikärrykävelyä sekä muita leikkejä. Teimme lisäksi taputusleikkejä lasten kanssa, jotka harjoittavat käden ja silmän yhteistyötä.

KUVIO 14. Kottikärrykävelyn harjoittelua

KUVIO 15. Sanna ja matikkahetki

4.2.3 Lasten matemaattisen osaamisen tukeminen

Harjoittelimme lasten kanssa laskemaan kymmeneen englannin ja swahilin kielellä (KUVIO 15). Opetimme lapsia myös laskemaan suomeksi yhdestä kymmeneen. Lapset saivat vuorotellen laskea sormiamme kaikilla kielillä. Lapset parveilivat ympärillä ja halusivat jokainen laskea sormiamme. Toiminnan aikana lapset opettelivat oman vuoronsa odottamista, joka tuntui olevan heille välillä haasteellista. Pienryhmätoiminta tuki lasten matemaattista osaamista sekä kielellistä kehitystä.

4.2.4 Havainnointi koko lapsiryhmälle

Havainnointi toteutettiin Orongon suomalaista päiväkotia vastaavan yksikön lapsiryhmälle. Lapsia oli kyseisenä päivänä ryhmässä 16. Lapsiryhmän ikäjakama oli 2-7-vuotiaat. Havainnointi toteutettiin yhden päivän aikana, siinä otimme huomioon lasten tapaa toimia tutussa varhaiskasvatusympäristössä. Havainnointi sopi interventioksi hyvin, koska se auttoi meitä jäsentämään lapsiryhmätoimintaa. Havainnointi toteutettiin ei-osallistavan havainnoin muotona. Seuraavassa kuvataan havainnoimaamme.

Fyysiseen toimintakykyyn liittyviä havaintoja koko lapsiryhmästä Orongon yksikössä. Pukeutuminen itsenäisesti onnistui lapsiryhmän lapsilta hyvin ja jos joku lapsista ei pystynyt pukeutumaan itsenäisesti, sai hän nopeasti apua muilta lapsilta. Luokkatilanteissa kynäote luonnistui suurimmalta osalta. Alle 4-vuotiaille lapsille kynäote oli haastava, ote vaihtui useasti nyrkkiotteeseen keskittymisen herpaantuessa. Pihtiotetta lapset käyttivät luontevasti esimerkiksi saven muovailussa.

Kaikki lapsiryhmän lapset osasivat kävellä, nuorimmat harjoittelivat juoksuaskelia ja muut lapset osasivat leikkiä esimerkiksi ohjattua hippaleikkiä juosten. Havainnoimme lasten koordinaatiokykyä sekä tasapainoa pienryhmätoimintojen aikana, esimerkiksi ruutuhyppelyä, käsillä seisontaa, pukkihyppelyä, käärynpörien tekoa ja kottikärryväelyä. Ikätasoonsa nähden lapsilla oli paljon fyysistä voimaa, ketteryyttä sekä kehittynyt kehonhallinta, lisäksi lapset pitivät paljon kiipeilystä.

Seuraavaksi kuvaamme sosiaaliseen toimintakykyyn liittyviä havaintoja Orongon lapsiryhmästä. Lapsiryhmän lapset puhuivat keskenään omaa heimo-kieltään ja ymmärsivät jonkin verran englantia, sitä heille puhuttaessa. Yksikön työntekijät puhuvat lapsille heimokieliä, swahilia sekä englantia sekaisin. Harva lapsista puhui lauseita englanniksi takaisin meille tai opettajille. Lapset olivat innokkaita matkimaan ja toistamaan perässä uusia sanoja ja lauseita. Opetimme lapsille englannin ja suomen kieltä, jota he oppivat toistamaan nopeasti, sanojen toistaminen on heille luonnollinen tapa oppia uutta. Lapset ilmaisivat selkeästi tarpeensa, jos kaipasivat työntekijältä huomiota tai tukea ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Lapset käyttivät paljon non-verbaalista viestintää, esimerkiksi ottamalla meitä kädestä kiinni, taputtamalla päähän tai nykimällä vaatteista.

Lapset tulivat hyvin toimeen keskenään ja toimivat monissa tilanteissa hyvin ryhmänä (KUVIO 16). Jokaisella oli oma paikkansa ja tehtävänsä, kun esimerkiksi luokkaa siivottiin. Jos opettaja ei ollut luokkatilassa, niin vanhimmat lapset ottivat johtajanroolin vuorotellen. Konfliktitilanteita syntyi useasti lasten välille, koska heitä oli niin paljon pienessä tilassa. Lapset osasivat pyytää anteeksi, kun heitä siihen ohjattiin sekä itsenäisesti. He osaavat toimia ja leikkiä ryhmässä sekä itsenäisesti, ohjattujen pienryhmätoimintojen aikana lasten käyttäytyminen oli erittäin villiä.

Lasten vahvuudet eivät kohdistuneet ohjeiden tai sääntöjen ymmärtämiseen ja noudattamiseen, meidän ohjatessa lapsiryhmää.

KUVIO 16. Lapset leikkivät keskenään pihalla

Psyykkiseen toimintakykyyn liittyviä havaintoja lapsiryhmästä Orongon kylän yksikössä. Lapset olivat päivän aikana todella energisiä. Usean lapsen perusluonne on iloinen, äänekkäs ja leikkisä. Ryhmässä on myös lapsia, jotka olivat perusluonteeltaan iloisia, ujoja ja hiljaisia. Lapset ilmaisivat tunteitansa selkeästi. Lapset osallistuivat mielellään kaikkiin ohjaamiimme pien-ryhmätoimintoihin. Lasten innokkuus teki haasteellista meidän ryhmän-hallinnasta sekä -ohjauksesta. Lasten innokkuuden ja kielimuurin vuoksi heidän keskittymis-kykynsä herpaantui useita kertoja.

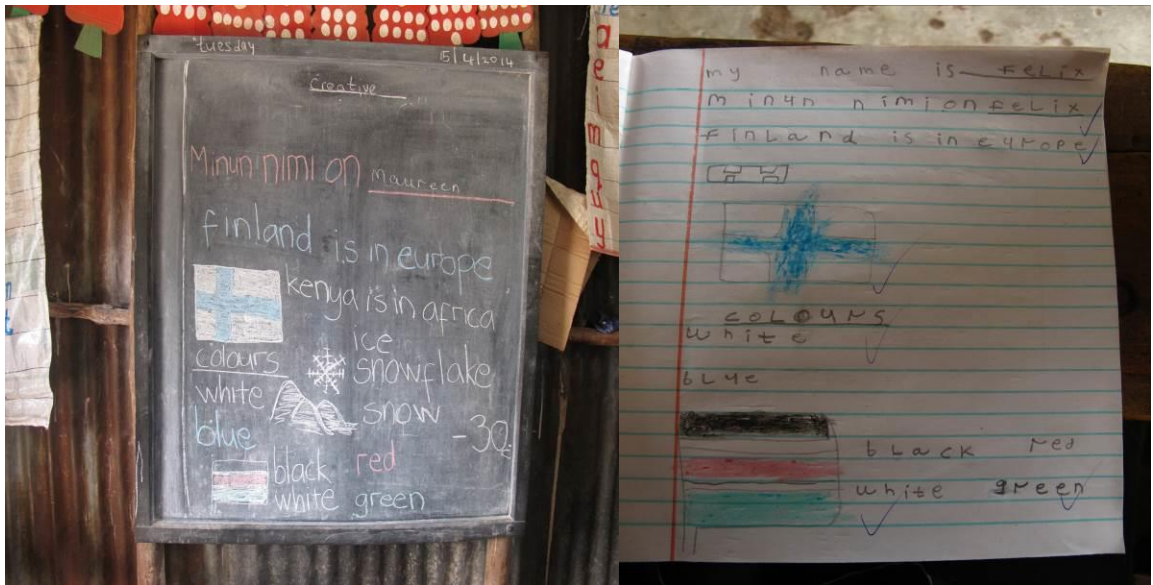
4.3 Manyatta slummin yksikkö

KUVIO 17. Yksikön henkilökuntaa, lapsia ja me opiskelijat

4.3.1 Lasten opettaminen luokassa

Toimimme Manyattan yksikön 1-3 -vuotiaiden lasten luokassa apuopettajina, ylläpitäen luokassa järjestystä yllä sekä tarkastaen oppilaiden tehtäviä. Kuviossa 17 näkyy osa nuorimmaisen luokan lapsista. Opettaja käytti opetuksessa kahta kieltä, swahilia sekä englantia. Työskentelykieli oli englanti, opettaja toimi tulkkina kääntäen puhetta välillä paikalliselle kielelle. Lapset opettelivat englantia, harvat heistä ymmärsivät tai osasivat käyttää englannin kieltä. Lapsia oli luokassa noin 25–30. Pääsimme toteuttamaan oppitunnin lapsille työharjoittelunviikon aikana. Opetimme lapsille asioita Suomesta, muun muassa piirtämällä ja värittämällä Suomen sekä Kenian liput. Lisäksi opetimme lapsia sanomaan oman nimensä suomen kielellä (KUVIOT 18 ja 19).

KUVIO 18. Taulutyöskentelyä. KUVIO 19. Lasten tuotos meidän tekemästä mallista

4.3.2 Ohjatut ulkoleikit lapsille

Välituntien aikana ohjasimme paikalla oleville yksikön lapsille muutaman pienryhmätoiminnon. Esimerkiksi letkajenkan, pää-olkapää-peppu- sekä ”piiri pieni pyörii”- piirileikit suomenkielisinä versioina. Pää-olkapää-peppu-leikki ohjattiin yksinkertaistettuna versiona, emme laulaneet laulua, vaan lapset toistivat yksittäiset sanat sekä leikkiin kuuluvat liikkeet perässämme. Lapset matkivat meitä innoissaan sekä nauroivat leikkien aikana. Lapsia oli leikeissä mukana noin 50. Osallistuimme myös opettajien järjestämiin pienryhmätoimintoihin, samalla kannustaen lapsia olemaan niissä osallisina.

4.4 Kansainvälistä osaamista tukevat interventiot

Seuraavissa luvuissa kerrotaan yksiköistä, joihin tehtiin lyhyitä harjoitteluita sekä vierailuja kolmen kuukauden työharjoitteluvaihdon aikana. Vierailujen ansiosta saimme paremman kokonaiskuvan Kisumun kaupungissa toimivista sosiaali- ja terveysalan yksiköistä sekä kaupungissa toteutuvasta palvelujärjestelmästä. Kisu-

mun kaupungissa suuri osa sosiaali- ja terveysalan palveluiden organisaatioista oli yksityisen tahon ylläpitämiä ja usein länsimaalaisten perustamia. Useat yksiköt toimivat ainoastaan ulkoisten lahjoitusten varassa ja yksiköissä työskenteli paljon vapaaehtoistyöntekijöitä, verrattessa Suomeen.

4.4.1 Kisumu Prison for Women

Ensimmäinen kansainvälistä osaamista tukeva interventio oli vierailu Kisumun naisvankilaan (KUVIOT 20 ja 21). Kisumussa oli työharjoittelussa meidän ryhmän lisäksi kaksi kokkolalaista esittävän taiteen ammattikorkeakouluopiskelijaa. Pääsimme vierailulle vankilaan organisaation kautta, jossa kyseiset opiskelijat olivat työharjoittelussa. Vankilassa oli järjestetty juhlat kansainvälisen naistenpäivän kunniaksi. Vankilan toiminnasta vastaava työntekijä kertoi meille vankilan toiminnasta sekä minkälaisista syistä yleisimmin ihmiset joutuvat vankilaan. Juhlan aikana organisaation työntekijät pitivät puheita, me esittelimme itsemme kaikille ja vangit lauloivat sekä tanssivat. Vierailun päätteeksi osallistuimme vankien tanssiin samalla pitäen heitä kädestä.

KUVIO 20. Vankilan ulkopuolella

KUVIO 21. Tanssii vankien kanssa

4.4.2 Women Against Aids in Kenya

Suoritimme kahden viikon työharjoittelun Women Against Aids in Kenya (WOFAK) – organisaatiossa. Vierailimme kolmen päivän ajan WOFAK:in työntekijöiden kanssa ihmisten kodeissa, jotka sijaitsivat Kisumun kylissä. Työpäivän aikana jaettiin ruokaa ja hygieniatarvikkeita köyhille perheille (KUVIO 22), jotka pitivät oman perheen lisäksi huolta orvoiksi jääneistä lapsista. WOFAK - järjestön toimintaa tukee ulkopuolinen rahoittaja, jonka ansiosta järjestö pystyy lahjoittamaan esimerkiksi ruoka-avustusta. Jos organisaatio ei jostain syystä saa kuukausittaista avustusrahaa, niin sen toiminta kutistuu minimaaliseksi. Lahjoitukset pitivät sisälleen arkipäivän tarpeita vaatteita, saippuaa, ruokatarvikkeita kuten suolaa ja maisia.

KUVIO 22. Lahjoituskori

KUVIO 23. Ravourin kylässä

4.4.3 Out reach Based Aid –project

Seuraavina päivinä olimme WOFAK:in Out reach Based Aid (OBA) -projektin työntekijöiden mukana. Matkustimme yhteen kylistä ja vierailimme paikallisessa neuvolassa. Jonka jälkeen lähdimme kävellen kiertelemään ihmisten kodeissa. OBA-projektin työntekijät antoivat kyläläisille perheneuvontaa. Kävellessämme kylään (KUVIO 23) käytiin Ravourin torilla jossa perheiden äidit sekä lapset myivät esimerkiksi itse kasvattamiaan vihanneksia, tienatakseen elantoa perheelleen. Toisella työharjoitteluviikolla WOFAK:ssa tehtiin yhden päivän mittaisia vierailuja eri sosiaalialan yksiköihin Kisumun kaupungissa.

4.4.4 Agape Girls Children´s Home

Agape:n tyttöjen koulutus- ja kuntoutusyksikkö sijaitsee Nyalenda slummissa. Se on suunnattu tytöille, jotka ovat ajautuneet elämään kadulle. Yksikön toimintaa rahoittavat osittain ulkopuoliset lahjoittajat. Yksikössä oli paikkoja yhteensä 16 tytölle, he ovat 9-17-vuotiaita ja eläneet kadulla parista päivästä muutamaa kuukautta. Syynä kadulle ajautumiseen on usein tyttöjen tyytymättömyys koti-oloihin, osa tytöistä oli yrittänyt tienata rahaa myymällä itseään. Tyttöjä elää kadulla lukumääräisesti poikia vähemmän, joten heidät huomataan helposti ja saadaan nopeasti kuntoutuksen piiriin. Yksikön amerikkalainen ohjaaja kertoi yksikön tavoitteista ja toiminnasta. Sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu esimerkiksi kotikäyntien tekeminen asiakkaan kotiuttamisen jälkeen. Keskustelun jälkeen söimme yksikössä lounaan ja pääsimme tutustumaan tyttöihin. Keskustelimme, pelasimme lentopalloa sekä hernen pussin heittoa heidän kanssaan (KUVIO 24). Oli hienoa huomata luottamussuhteen kehittyminen päivän edetessä. Aluksi tyttöjä ujostutti kovasti, loppupäivästä he eivät olisi halunneet päästää meitä lähtemään ja useaan kertaan kyselivät, että milloin tulemme uudestaan.

4.4.5 Agape Boys Children´s Home

Agape:n poikien koulutus- ja kuntoutusyksikkö on suunnattu pojille, jotka elävät kadulla, yksikössä oli paikkoja 100 pojalle. He ovat 7-17-vuotiaita ja eläneet kadulla muutamista viikoista, useisiin kuukausiin jopa vuosiin. Yksikön työntekijät eivät osanneet arvioida katulasten määrää Kisumussa numeraalisesti. He tietävät vain, että kadulla elää lapsia todella huomattava määrä. Syynä kadulle ajautumiseen on usein huonot kotiolot, esimerkiksi köyhyys, alkoholiongelma, väkivalta sekä seksuaalinen hyväksikäyttö. Katupojilla oli trendinä impata liimaa, joka tuo mielihyvän tunteita sekä poistaa näläntunnetta. Yksikkö saa ulkopuolisilta toimijoilta lahjoituksia, joilla se rahoittaa toimintaansa. Amerikkalainen ohjaaja kertoi yksikön tavoitteista sekä toimintatavoista. Keskustelun jälkeen kiersimme yksikön tilat, jonka jälkeen pääsimme tutustumaan yksikössä asuviin poikiin. Keskustelimme paljon heidän elämästään kadulla, soitimme rumpuja ja pelasimme tammea muovipullon

korkeilla. Yksikössä asuvat pojat olivat iloisia, että saivat apua ja se olivat tyytyväisiä sen hetkiseen tilanteeseensa (KUVIO 25).

KUVIO 24. Herne pussin heittoa Agapen tyttöjen kanssa KUVIO 25. Jonna Agape Boys - yksikössä

4.4.6 Kisumu Children´s Remand Home

Kisumun kaupungin Remand Home -kuntoutusyksikkö oli suunnattu tutkintavankeudessa oleville, oikeudenkäyntiä odottaville 7-17-vuotiaille lapsille (KUVIO 26), yksikössä oli paikkoja 150 lapselle. Lapsilla oli taustalla erilaisia rikkeitä ja rikoksia, esimerkiksi näpistelyä, varastelua sekä väkivaltaa. Lasten oikeudenkäynnit ovat pitkiä, jopa vuosia kestäviä prosesseja. Lapsilla oli ollut lukuisia yrityksiä karata yksiköstä, osa lapsista löydetään uudestaan kadulta, jolloin paikallinen poliisi toimittaa heidät takaisin yksikköön. Yksikön kenialainen johtaja kertoi meille yksikön tavoitteista ja toiminnasta, sekä kierrätti yksikön tiloissa. Kierroksen jälkeen esittelimme itsemme lapsille sekä pääsimme juttelemaan itse lasten kanssa.

KUVIO 26. Pojat luokkatilassa

KUVIO 27. Masenossa opiskelijoiden kanssa

4.4.7 Maseno University

Maseno University on kenialainen yliopisto, jonka kanssa Centria AMK tekee yhteistyötä opiskelija- ja opettajavaihoilla. Maseno sijaitsee tunnin matkan päässä Kisumusta. Vierailimme yliopiston alueella kaksi kertaa, ensin itsenäisesti paikallisten opiskelijoiden johdolla (KUVIO 27) ja toisen kerran työharjoittelupaikkojamme koordinoivan professorin kanssa. Tutustuimme kampusalueeseen, opiskelijoiden luokkatiloihin ja opiskelija-asuntoihin. Opiskelijat veivät meidät käymään päiväntasaajalla, jossa otettiin pakolliset turistikuvat. Yliopiston professorin johdolla pääsimme tutustumaan kampuksen rakennuksiin, lääkäriopiskelijoiden tiloihin, joissa säilytetään ruumiita sekä tehdään ruumiinavauksia. Vierailimme terveydenhuollon rehtorin Rosebella Onyangon luona (KUVIO 28).

KUVIO 28. Rehtori Rosebella ja me opiskelijat

4.4.8 Emmanuel Children´s Home

Tutustuimme kahteen suomalaiseen Sley:n lähetystyöntekijään (KUVIO 29), New Life Home Trust – orpokodissa. He tekivät vapaaehtoistyötä Matongon kylän Emmanuel Children´s Home:ssa. He kutsuivat meidät vierailulle lasten-kotiin. Vierailimme samalla heidän omassa Kenian kodissaan. Emmanuelin lastenkodissa lapsia oli 25 ja lasten ikäjakauma oli 2-10 vuotta, lapset ovat hylättyjä tai orvoiksi jääneitä. Lastenkodin johtaja kertoi yksikön toiminnan tavoitteista sekä kierrätti meitä lastenkodin tiloissa. Kierroksen jälkeen leikimme lasten kanssa ulkona. Puhalsimme saippuakuplia, hypimme hyppynaruilla, pelasimme jalkapallolla sekä jaoimme lapsille makeisia. Lopuksi syötiin lastenkodin tarjoamaa lounasta yhdessä työntekijöiden sekä lasten kanssa. Matongon kylä sijaitsee Kisumusta noin 1,5 tunnin ajomatkan päässä, pääsimme Matongoon suomalaisen lähetystyöntekijän kyydillä. Hän työskentelee Kisumun kaupungissa pappina (KUVIO 29). Koko ajomatkan ajan keskusteltiin hänen kanssaan kenialaisesta kulttuurista sekä hänen työstään Kisumussa.

KUVIO 29. Me opiskelijat, suomalainen lähetystyöntekijä ja pappi

4.4.9 Obunga slum

Vierailimme Obunga slummissa työharjoitteluvaihdon loppupuolella. Masenon yliopiston professori Agatha Atieno saatteli meidät slummiin, josta jatkoimme paikallisen yhteisötyöntekijän opastamana. Obunga slummissa asuu kaikista köyhimmät ihmiset Kisumussa, yhteensä noin 200 000 ihmistä. Obungan slummissa asuu paljon ihmisiä, joilla on vähävaraisuuden lisäksi esimerkiksi päihdeongelmia tai rikostaustaa. Kävelimme yhteisötyöntekijän kanssa ympäri slummiä tutustuen useisiin perheisiin sekä heidän lapsiinsa. Ihmisten kodit oli rakennettu aaltopellistä tai savesta, kodit olivat ahtaita, alkeellisia sekä hyvin pelkistettyjä (KUVIO 30). Slummissa vierailun aikana tapasimme sattumalta naishenkilön, joka oli ollut naisvankilassa vierailumme aikana. Hän muisti yhden meistä, jonka kanssa oli tanssinut vankilan kansainvälisessä Naistenpäivänjuhlassa. Hän lähti oma-aloitteisesti oppaaksemme yhteisötyöntekijän lisäksi, tapasimme myös hänen perheensä.

KUVIO 30. Perheen koti Obunga slummissa

Vierailimme Obungan slummissa uudestaan viimeisenä päivänäimme Keniassa. Otetimme yhteyttä yhteisötyöntekijään ja kerroimme halustamme tehdä lahjoitus slummin asukkaille, lähinnä köyhimpien perheiden lapsille ja nuorille. Me ja meidän kanssa työharjoittelussa olleet suomalaiset opiskelijat, lahjoitimme kaikki vanhat vaatteet, kengät, tyynyt, liinavaatteet, pyyhkeet, moskiittoverkot, ämpärit ja kaiken muun mitä emme halunneet tuoda takaisin Suomeen. Yhteisötyöntekijä oli erittäin kiitollinen avustuksista, myös meille kaikille jäi tästä erittäin hyvä mieli.

4.4.10 Orongo´s Mixed Secondary School

Oltuamme Orongon kylässä työharjoittelussa, vierailimme viimeisenä päivänä Orongo´s Mixed Secondary – yläkoulussa australialaisen vapaaehtoistyöntekijän johdolla. Koulussa oli 12–18-vuotiaita nuoria tyttöjä sekä poikia. Tapasimme koulun rehtorin, kiersimme tilat ja loppuaika keskusteltiin koululaisten kanssa heitä

polttavista puheenaiheista. Puhuimme politiikasta, Suomen ja Euroopan maantieteellisestä sijainnista, heidän tulevaisuuden haaveista, seurustelusta, musiikista, teknologiasta sekä koulunkäynnistä. Koululaiset saivat harjoitella kuvan ottamista meidän kameroilla ja olivat tästä erittäin innoissaan (KUVIO 31). Koululaiset olivat todella iloisia, kun pääsivät keskustelemaan kanssamme. Lähtiessämme he kyselevät useaan otteeseen, milloin palaamme takaisin heidän kouluunsa, esimerkiksi opettamaan heitä.

KUVIO 31. Vapaaehtoistyöntekijä Jade, koululainen ja Jonna

4.4.11 Victory Children´s Home

Olimme veneajelulla katselemassa virtahepoja Victoria järvellä, keskustelimme kuskin kanssa paljon Kisumuun liittyvistä asioista. Kerroimme hänelle olevamme sosiaalialanopiskelijoita ja hän kertoi tekevänsä vapaaehtoistyötä Victory Children´s Home:ssa. Innostuimme asiasta ja otimme hänen yhteystiedot ylös ja sovimme myöhemmin vierailuajasta lastenkotiin. Yksikön toiminta perustuu laajalti ulkomaalaisten lahjoittajien tekemiin lahjoituksiin. Lastenkodin kanadalaiset vapaaehtoistyöntekijät kertoivat lastenkodin tavoitteista ja toiminnasta sekä kierrättivät meitä lastenkodin tiloissa. Kierroksen jälkeen tutustuttiin lapsiin ja nuoriin, keskustellen heidän kanssaan (KUVIO 32).

KUVIO 32. Lastenkodin lasten kanssa pihalla

Pidimme lapsille pienryhmätoimintaa, pelasimme muun muassa polttopalloa sekä leikimme norjalaista piirileikkiä. Opetimme nuorille myös muutamia suomenkielen sanoja sekä lauseita, vastavuoroisesti he opettivat meille swahilia. Vierailun aikana saimme kutsun seuraavana viikonloppuna järjestettäviin häihin. Morsian oli kasvanut nuoruutensa kyseisessä lastenkodissa ja tästä syystä hän halusi järjestää vihkimistilaisuuden yksikön juhlasalissa. Vihkimistilaisuudesta saatiin kuljetus juhlapaikalle bändin jäsenten lava-auton lavalla, henkilöautoja ei riittänyt kaikille vieraille. Päivä oli kaikin tavoin ikimuistoinen.

4.4.12 Kisumu Citam Church

Pääsimme tutustumaan paikallisen kristillisen kirkon jumalanpalvelukseen Maseno yliopiston professori, Agatha Atienon johdolla (KUVIO 33). Kirkkoon saapui jokainen omaan tahtiinsa, samaan aikaan kirkossa soi iloinen Jumalaa ylistävä musiikki ja laulu. Tunnelma oli aito, iloinen ja odottava. Jumalanpalvelus sisälsi suomalaisesta kirkonmenosta poiketen iloisia ja tanssittavia lauluja sekä lauluesityksiä. Huomattiin, että jumalanpalveluksen aikana ihmiset seisoivat ja tanssivat enem-

män mitä istuivat hiljaa ja kuuntelivat pyhää sanomaa. Jumalan sana otettiin vastaan riemuiten ja se näytettiin suuresti elehtien.

KUVIO 33. Professori Agatha Atieno, hänen poikansa sekä me opiskelijat.

5 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

Opinnäytetyö koostuu projektisuunnitelmasta, kansainvälisestä työharjoitteluvaihdosta, joka jakautui kahteen osa-alueeseen varhaiskasvatus- sekä kansainvälistä osaamista tukeviin interventioihin. Kolmas päätehtävä oli DVD:n tuottaminen. Projektisuunnitelma eli ja muuttui koko kolmen kuukauden vaihdon ajan. Oli haastavaa suunnitella koko kolme kuukautta etukäteen, koska ei ollut omakohtaista kokemusta eikä näkemystä siitä, millaisia työharjoittelupaikat olisivat. Kenian kulttuurin erilaisuus verrattuna Suomeen oli osaltaan omanlainen haasteensa. Näistä syistä johtuen lopullisen opinnäytetyön rakenne on erilainen kuin oli suunniteltu.

Kisumuun saavuttaessa oli ensin perehdyttävä yksiköiden toimintaan sekä asiakasuntaan, jonka jälkeen pystyi suunnittelemaan ja toteuttamaan pienryhmätoimintoja. Toteuttamisen tukena oli jo suunnitellut pienryhmätoiminnot ennen työharjoitteluvaihtoa. Ideoita siitä mitä tehtäisiin lasten ja kanssa oli paljon. Todellisuus kuitenkin oli aivan toinen mitä oli suunniteltu. Yksiköissä huomattiin, että tuli keskittyä ihan perusasioihin suunniteltujen kehittävien toimintojen sijaan. Lapsilla oli puutetta perustarpeista kuten huomiosta ja aikuisen kanssa vietettävästä ajasta.

Opinnäytetyön toteutusta helpotti aikaisempi yhteinen kokemus kolmen kuukauden työharjoitteluvaihdosta. Tunsimme toistemme vahvuudet ja heikkoudet, joka edesauttoi ja helpotti projektin suunnittelua, toteutusta sekä ongelma-tilanteiden selvittämistä. Aineiston keruussa ja kuvaamisessa hyödynnettiin toistemme vahvuuksia. Esimerkiksi toisella meistä sujui englanninkieli paremmin ja toinen on taitava valokuvaaja. Opinnäytetyön kirjallisen osuuden työstämistä helpottivat omat muistiinpanot, kuvat sekä videot työharjoitteluvaihdon ajalta Pienryhmätoimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa molempien vahvuudet tulivat esille. Toinen meistä on järjestelmällinen ja toinen spontaani toimija. Koimme, että täydensimme toisiamme hyvin koko projektin aikana.

Ensimmäinen perhe- ja kriisityön työharjoittelupaikka sekä varhaiskasvatuksen interventioiden toteutusympäristö oli New Life Home Trust - orpokoti. Yksikkö oli kohteena helposti lähestyttävä ja turvallinen paikka tutustua paikallisiin tapoihin ja ihmisiin. Yksikössä meidät otettiin vastaan lämpimästi ja opiskelijoiden ohjaus oli toimivaa. Yksikön toiminta oli selkeää, helposti lähestyttävää. Varhaiskasvatus oli tuttua toimintaa, koska olimme kumpikin suorittaneet ensimmäisenä opiskeluvuotena Centria ammattikorkeakoulussa harjoittelun päiväkodissa. Lasten hoivaaminen ja ohjaaminen oli luontevaa meille. Yhteistyö yksikön työntekijöiden kanssa toimi ja se oli vastavuoroista, me opetimme työntekijöille suomea ja he meille swahilia. Lisäksi he kertoivat yksikön säännöistä ja tavoista ja me kerroimme heille esimerkkejä suomalaisesta varhaiskasvatuksesta.

Toinen työharjoittelupaikka oli syrjäisessä Orongon kylässä toimiva yhdistys, jonka suomalaista päiväkotia vastaavassa yksikössä työskentelimme. Yksikkö oli erilainen kuin edellinen, New Life Home Trust -orpokoti. Orongon kylän yksikössä länsimaalaisiin opiskelijoihin ei ollut totuttu samalla tavoin kuin New Life Home Trust – orpokodissa. Tämä vaati oma-aloitteellisuutta pienryhmätoimintojen toteuttamisessa. Orongon yksikössä saatiin hyvin vapaasti järjestää lapsille pienryhmätoimintoja päivien aikana, yksikön työntekijät eivät osallistuneet ohjattuihin pienryhmätoimintoihin.

Kolmas työharjoittelupaikka oli Manyatta slummin suomalaista päiväkotia vastaava yksikkö. Rakennus oli valmistettu aaltopellistä ja se oli jaettu kolmeen luokkaan lasten ikäjakauman mukaan. Opetustyylinä käytetään paljon perässä toistamista, jolloin koko lapsiryhmä toistaa yhteen ääneen opettajan perässä sanoja, lauseita, loruja ja lauluja. Oppitunteja pidettiin samaan aikaan, jolloin huomattiin, että äänieristys oli erittäin puutteellinen. Meluisa luokkatila on saanut uuden merkityksen suomalaisesta perspektiivistä katsottuna. Työntekijät ottivat meidät todella lämpimästi vastaan. Heidän toimintansa lasten kanssa oli selkeää, inspiroivaa ja aitoa. Manyattan yksikössä saatiin toteuttaa pienryhmätoimintoja ja työntekijät toivoivat niitä meiltä. Yksikön työntekijät osallistuivat mielellään ohjattuihin pienryhmätoimintoihin.

Edellä mainituissa yksiköissä oli käytetty luovuutta erilaisten kierrätysmateriaalien hyödyntämisessä. Esimerkiksi kangassäkkejä ja kertakäyttölautaisia oli käytetty opetusmateriaalin tekemisen pohjana. Kankaisiin oli piirretty ja maalattu erilaisia opetusta tukevia kuvia, sanoja ja muotoja. Niitä oli ripustettu luokkatiloihin seinille ja niistä pystyi luontevasti oppituntien aikana opiskelemaan lukuja, äänneitä, kirjaimia, muotoja, esineitä, asioita ja värejä.

Osittain oman haasteensa toi organisaatioiden tiukka hierarkkisuus, joka on erilainen kuin Suomessa. Asioita tuli lähestyä tietyllä kaavalla ja tiettyjen henkilöiden kautta. Kontakteilla ja tuntemillasi ihmisillä on merkitystä. Joihinkin paikkoihin ei pääse, ellei sinulla ole aikaisempaa kontaktia paikan työntekijöihin tai tukijoihin. Eteen tuli erilaisia tilanteita, jolloin tehtiin nopeita ratkaisuja, jotka palvelivat tavoitteita parhaiten. Esimerkkinä paikallisten koulujen ja suomalaista päiväkotia vastaavien yksiköiden kuukauden mittainen April Holiday (pääsiäisloma), ajoittuminen juuri vaihdon ajalle. Pääsiäisloman johdosta ensisijainen työharjoittelu suunniteltuun yksikköön peruuntui (LIITTEET 5 ja 6). Sovimme itsenäisesti parin päivän varoitusajalla uuden paikallisen kontaktin kanssa uusi työharjoittelupaikka Manyatta slummin suomalaista päiväkotia vastaavaan yksikköön.

Verkostoituminen on erityisen tärkeää Keniassa ja yhteyksiä tulee ylläpitää. Kerran tutustuttuasi paikalliseen, hän kyllä muistaa ja kokee sinut ystäväkseen ja auttaa tarvittaessa. Työpäivät venyivät usein sen takia, että yksikön johtaja halusi tarjota lounaan tai päivällisen ja olisi ollut epäkunnioittavaa kieltäytyä vastaavista tarjouksista. Keniassa vieraita kunnioitetaan suunnattomasti ja heidän ajatellaan olevan lahja Jumalalta.

Ihmisten kohtaaminen on tärkeässä asemassa, kun puhutaan kansainvälisestä työharjoitteluvaihdosta sekä kehitysyhteistyöstä, jossa opiskelijat edustavat suurempaa organisaatiota. Meillä opiskelijoilla oli suuri rooli ja vastuu toimia Terve Afrikka verkoston nimissä ja edustaa sitä työharjoitteluvaihdon aikana. Kohtaamistilanteet työharjoitteluvaihdon aikana opettivat ominaisuuksia ja toimintatapoja, jotka ovat auttaneet meitä toimimaan esimerkiksi omissa kesätöissä ammatillisemmalla otteella. Kohdatessa toinen ihminen on tärkeää olla toiselle tilaa antava, kunnioittava ja aidosti kiinnostunut.

5.1 Tulostavoitteiden arviointi

Työtä määrittivät toimintayksiköt, varhaiskasvatuksen työntekijät sekä asiakkaat. Saimme lapsilta paljon välitöntä ja positiivista palautetta toiminnasta sekä jonkin verran suullista palautetta varhaiskasvatuksen työntekijöiltä. Ensimmäisestä harjoittelupaikasta meille kirjoitettiin työtodistus, todistuksessa ei ollut työn laadullista arviointia. Vanhempien palautetta emme saaneet, koska heidän kanssaan tekemämme yhteistyö ja tapaamiset eivät koskaan toteutuneet. Lähtökohtana oli, että osa lapsista ei ollut koskaan nähnyt länsimaalaista ihmistä. Koemme, että muodostimme hyväksyvän sekä luottamuksellisen suhteen asiakkaiden eli lasten kanssa. Lasten kanssa toimiessa luottamussuhde ilmeni selkeästi. Lapset hakivat meiltä huomiota, tukea ongelmaratkaisutilanteisiin sekä lohtua tarpeen vaatiessa.

Onnistuimme innostamaan lapsia osallistumaan ohjattuun toimintaan. Ohjatun toiminnan aikana otimme lapset yksilöllisesti huomioon. Annoimme lapsille ohjausta ja huomiota heidän omien tarpeidensa mukaan. Ohjattujen pienryhmätoimintojen ansiosta lapset kokivat paljon onnistumisen kokemuksia, jotka tukevat positiivisen minäkuvan sekä itsetunnon rakentumista. Lasten kanssa toimiessa leikki oli luonnollinen, lapselle ominainen tapa toimia. Eri leikkien avulla koimme konkreettisesti tukevamme lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Lapsi oppii leikin ohessa eri taitoja, kokematta sitä erityisesti opettamistilanteeksi tai ottamalla suuria suorittamisaineita.

Muodostimme hyväksyvän ja luottamuksellisen suhteen yhteistyötahojen kanssa. Yksiköiden työntekijöiltä saimme vastuullisia tehtäviä, meitä pyydettiin mukaan vieämään lapsia sairaalaan sekä opettamaan lapsia luokassa jo parin harjoittelupäivän jälkeen. Yksinkertaisuudessaan kaikki toiminta työharjoittelupaikoissa oli kansainvälisen kehitysyhteistyön toteuttamista. Kehitysyhteistyön toteuttaminen ja kehittäminen kansainvälisessä työharjoitteluvaihdossa oli osa ammatillisen osaamisen syventämistä. Toteutimme kehitysyhteistyötä TAKRY:n hyväksi sekä onnistuimme luomaan uusia kontakteja seuraavien vaihto-opiskelijoiden hyväksi. Kulttuurisen rikkauden näkeminen opetti arvostamaan sitä mitä meillä on kotona sekä pohtimaan uusia tapoja toimia kotimaassa sosiaali- ja terveysalan sektorilla.

Tulostavoitteena oli syventää varhaiskasvatusosaamista ja valmiuksia toimia varhaiskasvatuksen ohjaustehtävissä erikokoisille lapsiryhmille. Saimme työharjoittelun aikana lisää kokemusta pienryhmätoiminnan suunnittelusta, toteutuksesta sekä oman toiminnan reflektoinnista. Työharjoittelut ja vierailut eri yksiköissä olivat niin lyhytaikaisia, että pienryhmätoimintojen suunnittelu oli ajoittain haasteellista niissä olosuhteissa. Esimerkiksi ensimmäisessä harjoittelupaikassa New Life Home Trust - orpokodissa, yksikön arjen pedagogiikka eli päivittäinen toiminta oli tarkkaan aikataulutettua, suunniteltua ja organisoitua. Ohjattujen pienryhmätoimintojen lisäksi osallistuimme yksiköiden varhaiskasvatustoiminnan toteutukseen. Yksiköiden varhaiskasvatustoiminnan kehittäminen oli liian haastavaa lyhyiden työharjoittelujaksojen vuoksi.

Omat maailmankatsomuksemme laajenivat työharjoitteluvaihdon ansiosta. Pohdimme paljon kulttuurillisia ristiriitoja Suomen ja Kenian välillä vaihdon aikana. Keskinäistä keskustelua herätti paljon arjen erilaiset tilanteet, esimerkiksi ohjaaminen lasten käyttäytyessä huonosti. Tuloksena kaikesta on valmis opinnäytetyö sekä DVD joka antaa yleiskuvan ajastamme sekä lasten elämästä Keniassa. DVD on tuotettu yhdessä mediakeskus LIME:n opiskelijan, Jaana Viertolan kanssa. DVD on hyvä näyte miten moniammatillisesta yhteistyöstä sekä verkostoitumisesta on hyötyä opinnäytetyön teossa.

5.2 Toiminnallisten tavoitteiden arviointi

Lapset ilmaisivat halunsa tulla huomioiduksi selkeästi. Esimerkiksi tulemalla viereen, vaatteista nykimällä sekä verbaalisesti ilmaisten, kutsumalla meitä nimellä ”mama”. Lasten kanssa ei aina ollut yhteistä kieltä. Suurimmaksi osaksi kommunikimme lasten kanssa non-verbaalisesti esimerkein ja matkimisen avulla. Jokaisessa työharjoittelupaikassa suuri osa lapsista osallistui meidän järjestämiin pienryhmätoimintoihin. Ohjatut pienryhmätoiminnot tukivat lasten kasvua ja kehitystä sekä hyvinvointia. Konkreettisenä esimerkkinä erään orpotytön kävelyn oppiminen sekä orpopojan positiivinen reaktio hänen oppiessaan kottikärrykävelyn. Lasten

kokema ilo oli aitoa heidän onnistuessaan eri asioissa pienryhmätoimintojen aikana.

Tavoitteena oli havainnoida erilaisissa lapsiryhmissä muun muassa seuraavallaisia asioita: varhaiskasvatusta, varhaiskasvatusympäristöä, kulttuuria sekä lasten ohjaamista esimerkiksi turvallisuudessa ja lapsen käyttäytyessä huonosti. Onnistuimme tavoitteissamme hyvin. Pystyimme havainnoimaan asiakkaita, varhaiskasvatusta ja sen ympäristöä. Keniassa varhaiskasvatusympäristön virikkeellisyys ja turvallisuus on sidoksissa järjestävän tahon varallisuuteen. Yksiköistä näki onko heillä rahaa panostaa lasten kasvuympäristöön. Vaikka organisaatioilla ei olisikaan ollut rahallista pääomaa, ympäristöstä näki kuinka neuvokkaita ja kekseliäitä työntekijät olivat järjestämään viihtyisän ja oppimista edistävän varhaiskasvatusympäristön.

Havainnoinnin avulla saimme etäisyyttä tilanteisiin ja näin ollen tilaisuuden katsoa tilannetta useammasta näkökulmista. Huomasimme, että aikuinen tekee helposti havaintoja omasta sosiaalisesta ja kulttuurisesta taustastaan käsin, joka saattaa aiheuttaa virhearviointeja. Havainnointi tuntui aluksi työläältä toimintatavalta uudessa, vieraassa ja erilaisessa kulttuurissa ja ympäristössä. Havainnoinnin aikana oli todella tärkeää tehdä merkintöjä ja kirjata ylös huomioita. Kaikkea näkemäänsä ja kuulemaansa oli vaikea muistaa, varsinkin mitä enemmän aikaa kului. Yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän havainnoinnin tukena pidimme päiväkirjaa, jonka avulla pystyimme palaamaan menneisiin tapahtumiin sekä tarkastelemaan muuttuneita tilanteita. Muistiinpanoja lukiessamme ja niitä lisää pohtiessa havainnointi ja reflektointi oli hyvä tapa oppia uutta. Totesimme myös, että valo-kuvat ja videot ovat toimiva keino havainnoinnin tueksi.

Havainnointikykyimme terävöityi loppua kohden koko vaihdon ajan. Kulttuurin sisäistäminen kulki samaa polkua havainnoinnin kanssa. Paikallisten toimintatavat eri varhaiskasvatuksen yksiköissä toistivat tiettyä kaavaa sekä sisälsivät samankaltaisia arvoja toimittaessa lasten parissa. Koemme, että omaksuimme erilaisen aikakäsityksen hyvin, kunnioitimme paikallisia ammatillisia sekä yleispäteviä toimintatapoja arjen eri tilanteissa. Työharjoittelun aikana löysimme yhteisymmärryksen kommunikoinnissa sekä työntekijöiden että asiakkaiden kanssa. Työharjoit-

telun sekä ohjattujen pienryhmätoimintojen ansiosta harjaannuimme toimimaan erilaisissa rooleissa ryhmässä sekä yhtenä jäsenenä että ohjaajana.

Yhteisen kommunikointikeinon löytäminen työntekijöiden kanssa oli odotettua helpompaa, koska suurin osa heistä puhui sujuvaa englantia. Yhteistyö varhaiskasvattajien kanssa toteutui hyvin. New Life Home Trust – orpokodissa parhaiten yhteistyö sujui aistiärsyke – pienryhmätoiminnan aikana, he halusivat meidät mukaan toteutukseen ja perehdyttivät meidät siihen hyvin. Orongon kylän suomalaista päiväkotia vastaavassa yksikössä jaettiin vastuu tehtävien ja kokeiden tarkistamisessa yksikön työntekijöiden kanssa. Manyattassa suomalaista päiväkotia vastaavan yksikön työntekijät osallistuivat ohjaamiimme pienryhmätoimintoihin sekä auttoivat lapsi ryhmän hallinnassa, kääntäen ohjeita heimokielelle. Pitämämme oppitunnin aikana työntekijät käänsivät puheemme heimokielelle sekä antoivat lisäohjeita lapsille.

Hyödynsimme työntekijöiden hyviä toimintatapoja omassa toiminnassamme esimerkiksi siirtymätilanteissa pienryhmätoiminnasta toiseen. Manyattan yksikössä työntekijöillä on laulu, jonka avulla lapset saadaan isoon piiriin. Laulu meni seuraavalla tavalla ”one two make a circle, three four a big circle...”, toistetaan, kunnes lapset ovat piirissä. Käytettiin osittain samoja menetelmiä lasten käyttäytyessä epäasiallisesti, esimerkiksi New Life Home Trust - orpokodissa lapset laitettiin ”jäähypenkille” istumaan ja miettimään hetkeksi. Teimme näin, jotta toimintatavat olisivat yhtenäisiä. Yhtenäiset toimintatavat helpottavat lasten ymmärrystä syy-seuraussuhteesta. Pyrimme kaikella toiminnalla tukemaan työntekijöitä heidän työssään työharjoittelun aikana ja koemme onnistuneemme siinä. Esimerkiksi New Life Home Trust – orpokodissa työntekijät osoittivat selkeästi tarpeen ”apukäsille” lasten hoivaamisessa, syöttämisessä ja nukuttamisessa.

Opinnäytetyön toiminnallisena tavoitteena oli pyrkiä toimimaan varhaiskasvatuksen pienryhmätoiminnoissa ammatillisesti uudessa ja erilaisessa kulttuurissa, huomioiden lapsi sekä hänen ikätasonsa mukainen kehitys. Hyödynsimme sosionomikoulutuksen aikana omaksuttuja tietoja, taitoja sekä varhaiskasvatuksen työkaluja (leikit ja laulut). Pienryhmätoimintaa saatiin toteutettua suunniteltua enemmän, spontaanin toiminnan ansiosta. Spontaanin toiminnan seurauksena persoonallinen

osaaminen kehittyi. Opittiin toimimaan nopeaa reaktiota vaativissa tilanteissa. Pienryhmätoiminnan aikana tavoite oli kohdata lapsi aidosti kuunnellen koimme tämän osaamisen vahvuutenamme.

5.3 Oppimistavoitteiden arviointi

Vahvistimme lasten taitoja ohjattujen pienryhmätoimintojen avulla, esimerkiksi tekemällä fyysisiä harjoituksia liittyen kävelyyn, juoksemiseen ja koordinaatioon. Lapset osasivat entuudestaan kenialaisen version pää-olkapää-peppu -laululeikistä englannin kielellä. Ennen suomenkielistä versiota, lapset leikkivät sitä paikallisten työntekijöiden ohjaamana. Opetimme lapsille lisää leikkejä suomenkielillä, esimerkiksi piiri pieni pyörii- ja letkajenkka laululeikit. Pienryhmä-toimintojen ohjaus onnistui hyvin, kun oppimiselle annettiin aikaa ja tehtiin useita toistoja. Lapset oppivat toistamaan suomenkieliset sanat edellä mainittuihin leikkeihin, lukuun ottamatta letkajenkkaa. Helpommin lapset oppivat laululeikkeihin kuuluvat liikkeet kuin sanat.

Organisaation oppimistavoitteena oli paikallisten työntekijöiden tietotaidon monipuolistaminen suomalaisten varhaiskasvatuksen laatutekijöiden avulla. Tietotaidon monipuolistamista on haastava mitata ja emme tiedä onnistuimmeko tavoitteessa. Työntekijät oppivat uusia leikkejä leikkiessään niitä meidän ja lasten mukana. Emme kuitenkaan voi tietää muistavatko ja leikkivätkö he niitä työharjoittelun jälkeen.

Sopeuduimme nopeasti kenialaiseen toimintakulttuuriin sekä sisäistimme paikallisten toimintatapoja varhaiskasvatuksen yksiköissä. Koemme, että valmiudet toimia tulevaisuudessa kansainvälisessä sekä moniammatillisessa työryhmässä ovat hyvät. Pääsimme harjoittamaan taitoja kolmen kuukauden työharjoitteluvaihdon aikana erilaisissa kokoonpanoissa sekä tilanteissa. Ryhmässä toimimisen taidot kehittyivät toimiessa eri rooleissa ja tehtävissä työharjoitteluiden sekä pien-ryhmätoimintojen aikana. Toimimme yhteistyössä yksiköiden varhaiskasvattajien ja lastenhoitajien kanssa. Suurin osa harjoittelusta kohdistui orpokotiin sekä suomalaista päiväkotia vastaaviin yksiköihin. Yksiköiden varhaiskasvatuksen johtajien kanssa tekemä yhteistyö jäi vähäiseksi, koska hierarkia Keniassa on tarkkaa ja hi-

dasta. Pääsimme tekemään yhteistyötä lasten perheiden kanssa ainoastaan vierailtuamme kylissä ja slummeissa.

Työharjoitteluiden aikana projektiosaaminen kehittyi. Tulevaisuudessa kiinnitettäisiin enemmän huomiota aikataulutukseen sekä suunnitteluun. Erilaisia mahdollisia skenaarioita olisi hyvä pistää ylös, jotta yllätyksiltä välttäisiin. Meidän tulee huomioida, että yllätykset kuuluvat myös erilaisiin projekteihin ja niiden hallintaa tulee osata. Aikataulutuksen osaamisella on suuri rooli projektin onnistumisen kannalta. Tässä asiassa meillä on parantamisen varaa tulevaisuudessa. On myös tärkeää keskustella ja pohtia projektin eri vaiheita, se helpottaa myöhempää työstämistä.

Kansainvälinen osaaminen syventyi ja yhteistyö toteutui työharjoitteluvaihdon aikana paikallisten järjestöjen ja toimijoiden kanssa, joka lisäsi meidän globaalia osaamistamme varhaiskasvatuksen osa-alueella. Työharjoitteluvaihto oli suomalaisen korkeakoulun ja kenialaisen yliopiston välistä yhteistyötä, joka on kansainvälistä ja monikulttuurista toimintaa.

5.4 Arviointi varhaiskasvatuksen kompetenssien kautta

Työskentelimme työharjoitteluissa niiden ihmisten parissa, jotka eivät itse pystyneet puolustamaan itseään, esimerkiksi orpojen lasten, joiden vanhemmat olivat hylänneet heidät. Työharjoittelun aikana huomasimme omaksuvamme sosiaalialan eettiset arvot, jotka ovat osittain samankaltaiset kuin omat henkilökohtaiset arvomaailmamme. Toimimme huomioiden lasten yksilölliset tarpeet ja ainutkertaisuus. Toimimme sosiaalialan eettisten arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Asiallinen ja neutraali suhtautuminen asiakastilanteisiin on eettisesti ajateltuna hyvin tehtyä työtä. Harjoittelujakson aikana tuli tilanteita, jolloin olisi tehnyt mieli olla hyväksymättä paikallisten työskentelytapoja, esimerkiksi lapsiin kohdistuvaa fyysistä kuritusta tuntien aikana. Siinä huomasimme eroavaisuudet ajattelussa mikä on oikeanlaista ja mikä vääränlaista toimintaa ja miten suomalainen tapakulttuuri sekä varhaiskasvatustyö eroavat kenialaisesta.

Tunnistimme ihmiskäsityksemme ja arvomaailmamme erot paikallisiin työntekijöihin verrattuna. Toimimme nämä eroavaisuudet huomioon ottaen eri-ikäisten, erilaisten taustojen omaavien asiakkaiden kanssa. Loimme työharjoittelupaikoissa positiivisen ja tasa-arvoisen ilmapiirin toimintamme aikana. Keskustelimme eri organisaatioiden työntekijöiden kanssa asiakkaiden palveluntarpeista sekä asiakkaiden omista toiveista palveluntarpeen suhteen. Positiivisena asiana kävi ilmi, että toiveita otettiin hyvin huomioon esimerkiksi orpokotien adoptioprosesseissa sekä uuden kodin etsinnässä katulapselle.

Otimme jokaisen asiakkaan yksilönä huomioon ja annoimme heille aikaa sopeutua meihin. Kiinnitimme erityistä huomiota lasten kohtaamiseen. Oli huomioitava, että Keniassa kaikki tapahtui ajan kanssa, mihinkään ei ollut kiire vaikka saattoi olla tärkeästä asiasta kyse. Lapset saattoivat vaatia huomiota nyt ja heti -periaatteella, niissä tilanteissa punnittiin, onko nopea reagoiminen hyväksi jatkoa ajatellen. Tilanteet lasten kanssa olivat kaikki erilaisia ja niihin pyrittiin löytämään yhdenmukainen toimintatapa, jotta lapsilla olisi selkeyttä arjessaan. Onnistuimme spontaanisti toimimaan lasten kanssa arjen eri tilanteissa ja luomaan heille turvallisia ja oppimista tukevia hetkiä.

Tutustuimme useisiin eri sosiaali- ja terveystalouden organisaatioihin sekä niiden toimintaan Kisumun kaupungissa, ympäröivissä kylissä ja slummeissa. Osalla organisaatioista, varsinkin hyvän rahoituksen omaavilla (esim. länsimaalaisen johdon omaavilla organisaatioilla) oli selkeä juridinen toimintasuunnitelma. Useiden organisaatioiden toiminta oli lähes pelkästään ulkoa tulevien rahoittajien ja sponsoroiden varassa, resurssien puitteissa tehtävää työtä.

Korruptio ja rahan epätasainen jakaantuminen ovat Keniassa suurimmat tekijät, jotka aiheuttavat huono-osaisuutta sekä epätasa-arvoa kansalaisten välillä. Tämä näkyi eri organisaatioiden välillä selkeästi. Paikalliset työntekijät tekivät töitä niillä resursseilla ja voimavaroilla mitä oli sillä hetkellä käytettävissä. Tehtäviä jaettiin ja kaverin apuun tukeuduttiin tarpeen vaatiessa. Osallistuimme Kisumun eri organisaatioiden tuottamaan yhteisösosiaalityöhön, jolla edistetään kansalaisten hyvinvointia yhteisöissä. Esimerkiksi tukemalla perheitä, jotka tekevät perhepäivähoidon tapaista työtä kotonaan orpolapsille tai asuvat köyhässä slummissa.

Teimme ajatustyötä sosiaali-alan kehittämisestä Keniassa keskustelun tasolla paljon. Työote oli osittain tutkiva ja kehittävä, koska halusimme ottaa selvää kuinka sosiaali-alan toiminta Kenian yhteiskunnassa ja Kisumun kaupungissa toimii. Koimme haastavaksi vaikuttaa työharjoittelupaikkojen työntekijöiden toimintaperiaatteisiin noin lyhyessä ajassa. Tutustuttiin suureen osaan yksiköistä vain yhden päivän ajan, tässä ajassa oli erittäin vaikeaa alkaa vaikuttamaan työntekijöiden asenteisiin kehittävästi.

5.5 Projektioorganisaation arviointi

Projektioorganisaatioon kuului projektipäälliköiden eli itsemme lisäksi, projektiryhmä sekä yhteistyötahot. Projektiryhmään kuului ohjaava opettaja sekä Terve Afrikka -yhdistyksen jäseniä. Yhteistyötahoilla tarkoitetaan työharjoittelupaikkojen työntekijöitä sekä asiakkaita. Työharjoittelupaikat olivat New Life Home Trust – orpokoti, Orongon ja Manyattan suomalaista päiväkotia vastaavat yksiköt sekä kaikki yksiköt, joihin tehtiin opintokäyntejä. Saimme jonkin verran yksiköille sekä lapsille tarkoitettuja lahjoituksia Centria Ammattikorkeakoululta sekä Centria koulutuskirjastolta. Lisäksi Seinäjoen Ammattikorkeakoulu lahjoitti Maseno yliopistolle kolme kappaletta Anne-elvytysnukkeja. Ostimme itse vihkoja, kyniä ja teroittimia yksiköille, tukeaksemme lasten oppimista sekä yksiköiden toimintaa.

Edellä mainittujen yksiköiden toiminnassa oli havaittavissa yhtäläisyyksiä verrattuna suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Yksiköissä ohjattujen pienryhmätoimintojen sisältöalueet muistuttivat suomalaisessa varhaiskasvatuksessa käytettäviä eri sisällöllisiä orientaatioita. Paikalliset varhaiskasvatuksen työntekijät pitivät lapsille opetusta sekä pienryhmätoimintoja. Opetuksen ja pienryhmätoimintojen sisältö keskittyi matemaattisten, esteettisten, luonnontieteellisten, yhteiskunnallisten, uskonnollisten sekä eettisten taitojen opettamiseen. Osa toteuttamistamme pienryhmätoiminnoista sai ideansa eri varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista. Varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot ovat osa suomalaisen varhaiskasvatuksen laatutekijöitä.

Koimme kenialaiseen lainsäädäntöön liittyvän lähdemateriaalin hankkimisen haasteelliseksi. Keniassa ei ole yhtä selkeitä strategioita varhaiskasvatuksen järjestämisestä kuten Suomessa. Kisumun kaupungin yksiköissä oli jokaisella omat toimintaperiaatteensa, jotka osittain toistuivat jokaisessa yksikössä. Emme saaneet selville, että pohjautuvatko ne johonkin laajempaan strategiaan. Kaikissa yksiköissä arvostettiin opetusta jo varhaisessa iässä. Usein mottona oli karkeasti, että koulutus antaa avaimet hyvään elämään tai ilman koulutusta et voi elämässäsi saavuttaa mitään.

Koimme, että saimme valtavan henkisen tuen Terve Afrikka yhdistykseltä, joka järjesti työharjoitteluvaihtoon valmistavia koulutuksia. Koulutuksissa käytiin läpi paljon asioita, joita tuli tehdä ennakkoon. Saimme erilaisia käytännön vinkkejä liittyen mukaan pakattaviin asioihin, viisumeihin ja rokotuksiin. Koulutuksissa käytiin läpi paljon kenialaista kulttuuria ja elämäntyyliä, joka valmisti kohtaamaan tulevan rohkeasti avoimin mielin. Opinnäytetyön ohjaajalta saimme henkisen tuen lisäksi tukea ja vapauksia pienryhmätoimintojen suunnitteluun ja toteutukseen sekä kirjallisen osuuden työstämiseen. Koemme, että olemme työskennelleet opinnäytetyön eteen tasavertaisesti.

5.6 Opinnäytetyön budjetin arviointi

Vastasimme itse opinnäytetyön kuluista ja ne pyrittiin pitämään minimaalisina. Kuluja aiheutui työharjoittelupaikkoihin kulkemisesta, pienryhmätoimintojen materiaaleista, esimerkiksi ilmapalloista sekä työharjoitteluvaihdon päätteeksi lapsille hankkimista opiskelumateriaaleista sekä makeisista. Projektin loppupuolella kuluja kertyi DVD:n tuottamisesta sekä kirjallisen opinnäytetyön tilaamisesta kansitettuna kirjapainolta.

NSS-ohjelmalta saatu 1960€ sekä Centria AMK:lta saatu 1200€ apuraha oli yhteensä 3160€. Menot: lentoliput 1020€, matkustusasiakirjat (viisumit 25€), majoitus (180€), rokotteet ja lääkkeet (noin 500€), puhelinkustannukset (noin 25€) sekä ruokakulut (noin 300€), julkinen liikenne (noin 20€) lahjoitukset (noin 20€). DVD

kulut (10€) ja kirjallisen opinnäytetyön kansitus (30€). Menojen summa on laskettu kahdelta ihmiseltä. (TAULUKKO 2). Normaalisti opinnäytetyön tekemiseen laskettaisiin korvattavia työtunteja. Työskentelimme Keniassa pääosin sosiaali-alanopiskelijan/vapaaehtoistyöntekijän nimikkeellä, vapaaehtoistyöstä ei kuulu saada rahallista korvausta.

TAULUKKO 2. Laskelma tuloista ja menoista

Kustannusarvio:	Yhteensä:
Tulot	3160€
<u>Menot</u>	<u>4260€</u>
Tappio/voitto	-1100€

Ennen matkaan lähtöä oli haastavaa arvioida kuinka paljon rahaa matka vaatisi, kun mukana tavoitteena on toteuttaa opinnäytetyö, joka lähtökohtaisesti vie rahaa toteutusvaiheessa. Onneksi olimme edellisestä ulkomaanvaihdosta kokeneempia ja osasimme tehdä arviota tulevista menoista.

5.7 Ammatillinen oppimispäiväkirja työharjoitteluvaihdosta Keniassa

Ajattelemme, että lähtemällä Keniaan työharjoitteluvaihtoon näytimme ympärillä oleville ihmisille hyvää esimerkkiä suvaitsevaisuudesta sekä tasa-arvoa kunnioittavasta ajatusmaailmasta. Koemme, että kansainvälinen yhteistyö on tätä päivää ja tulevaisuutta. Sen merkitystä omaan työhön ja ammatilliseen kasvuun ei voi kuvailla tarpeeksi. Oppimista ja kasvua tapahtuu kauan vielä kotiin paluun jälkeenkin, joten kansainvälisen työharjoitteluvaihdon merkitystä ja vaikutusta on haastava lähteä rajaamaan ja kuvaamaan tarkasti. Se on loistava tapa avartaa maailmankatsomusta sekä elämän asennetta, elinikäisen oppimisen tiellä.

Perehdyimme lasten arjen toimintaan sekä heidän kokonaisvaltaiseen hyvinvointiinsa. Pohdimme tilanteita ammatillisesti paljon toimintamme aikana sekä niiden jälkeen. Työharjoitteluvaihdon loppua kohden ammatilliset toimintatavat ja –

käytännöt vahvistuivat. Joissakin tilanteissa täytyi jättää kommentoimatta tai jopa toimimatta sosionomin kompetenssien edellyttämällä tavalla. Ihmisten kanssa työskennellessä tulee huomioida, että asiat ja tilanteet eivät ole niin mustavalkoisia, kuin ne paperilla saattavat näyttää. Työskentelylle ja yhteistyölle asettaa haasteita erilaisten kulttuurien ja toimintatapojen kohtaaminen. Joskus toimintatavat ovat niin syvällä perinteessä ja kulttuurissa, että kahden työntekijän on vaikea niitä alkaa muuttamaan lyhyen kohtaamisen aikana. Huono-osaisuuden ehkäiseminen Kisumussa oli liian iso pala purtavaksi lyhyen työharjoitteluvaihdon aikana kahdelle sosiaalialan opiskelijalle. Sellainen työ vaatii todella pitkäjänteisen ja voimavaroja sisältävän työtiimin.

Oli erittäin mielenkiintoista olla eripituisia jaksoja työharjoittelussa eri sosiaali- ja terveyspalveluita tuottavissa yksiköissä. Parin viikon työharjoitteluiden ja lyhyiden opintokäyntien aikana saatiin hyvä kuva kenialaisen yhteiskunnan palvelu- ja toimintaperiaatteista. Saimme paljon tietoa sosiaali- ja terveysalan toiminnasta Kisumussa, osa toimintamalleista oli erittäin toimivia ja hyväksi havaittuja ja osa taas sellaisia, joihin olisi tehnyt mieli puuttua rankemmalla otteella. Nyt ymmärrämme induktiivisesta näkökulmasta yksilön ja yhteiskunnan välisen suhteen Keniassa. Joskus Suomessa tuntuu, ettei yksilö tavoita yhteiskunnan päättäjiä, nyt on saatu siihen erilainen perspektiivi.

Vaihdon myötä opimme ymmärtämään Kisumun varhaiskasvatusta ja sen sisältöä, osana suurempaa konseptia ja asioiden taustalla vaikuttavia lakeja, asetuksia ja byrokratiaa. Asiakkaiden eli lasten tarpeita sekä voimavaroja oli mielenkiintoista havainnoida. Reagoituamme lasten tarpeisiin, heidän reaktio ja palaute oli hyvin selkeä. Hymy ja nauru nousivat kasvoille tai vaihtoehtoisesti kulmat meni kurttuun ja sitten yritettiin uudestaan. Non-verbaalinen viestintä nousi omaan arvoonsa, koska usein se oli ainut yhteinen kieli, ellei joku isompi lapsi tai työntekijä toiminut tulkkina. Havainnoimalla ja haastatteleamalla saimme selville mitkä asiat aiheuttavat Keniassa huono-osaisuutta ja epätasa-arvoa. Suurin eroavaisuus Suomeen verrattaessa oli korruption ja köyhyyden määrä Keniassa. Korruptio valtaa koko ajan enemmän tilaa. Se on todellinen haaste sosiaalialan kentällä Keniassa.

Koemme, että kolmen kuukauden vaihtomme Keniassa on avartanut maailmankatsomustamme sekä tapaa ajatella ja suhtautua eri asioihin. Yllättäviin asioihin sekä käännteisiin oli vaihdon aikana tottuminen. Vietetty aika ja koetut asiat Keniassa saivat miettimään joitakin asioita uudestaan ja uudelta kantilta. Ihmisten kanssa tehtävässä työssä tulee olla tarkka, mutta kiire ei saa olla, koska jokainen ihminen tulee kohdata yksilönä siinä hetkessä, kunnioittaen hänen ihmisyytään. Työharjoittelu Keniassa opetti ajattelemaan laajemmin asiakasta kokonaisuutena, esimerkiksi ottamaan paremmin huomioon hänen taustansa ja historiansa.

Koemme valmiuden toimia sosiaalialalla vahvistuneen tulevaisuuden tehtävissä. Haluamme auttaa ihmisiä, olla heille tukena ja auttavana tahona. Työharjoitteluvaihto Keniassa on meille kokemus, joka kasvatti, opetti ja antoi uuden luvun ammatilliselle kasvulle. Saimme paljon eväitä ammatilliselle minäkuva rakentamiselle sekä uusia ajatuksia henkilökohtaiseen arvomaailmaamme. Vaihdon myötä koemme olevamme varmempia esimerkiksi yllättävien tilanteiden sekä nopeiden muutosten tapahtuessa sekä opimme kohtaamaan uusia ja outoja tilanteita ammatillisesti.

6 POHDINTA

Näkökulmamme on induktiivinen. Havainnoimme sosionomin näkökulmasta kisumulaisen, alle 6-vuotiaiden lasten tarpeita, toimintaa ja niiden vaikutuksia varhaiskasvatuksen arjessa. Kenialaisen lapsen arki Kisumussa on erilaista kuin Suomessa. Useilta lapsilta puuttuu puhdas ja lämmin vesi, joka vaarantaa heidän terveen kasvun ja kehityksen. Ravitsemus on yksi tärkeä osa lapsen arkea ja tervettä kehitystä, useilla perheillä on puutetta ravinnosta ja monet lapset ovat aliravittuja. Osassa kisumulaisista perheistä esiintyy alkoholismia. Näissä perheissä lapset ottivat suuren vastuun kodistaan ja toisistaan, hoitivat ja pitivät toistensa puolta. Osa lapsista elää kaduilla, toivona parempi tulevaisuus. Katulapsia näki imppaamassa pienistä pulloista liimaa. Jopa alle 7-vuotiaita lapsia elää kadulla. Kadulla eläviä lapsia ryöstetään, pahoinpidellään sekä käytetään seksuaalisesti hyväksi aikuisten sekä toisten lasten toimesta. Tällaisissa tilanteissa lapselta jää puuttumaan huoleton ja turvallinen lapsuus, joka kaikille kuuluisi.

Asioiden vakavuutta on vaikea käsittää, jos ei ole itse omin silmin nähnyt ja kokenut. Kehittämistarve Kisumun lasten oloissa oli huomattava. Lapsia elää huomattava määrä kaduilla, heillä voi olla huonoja kotioloja sekä monia muita ongelmia. Kisumun kaupungissa ihmisoikeuteen on alettu kiinnittämään huomiota, joka näkyy esimerkiksi orpo- ja katulapsien hyväksi tehtävänä toimintana. Paikalliset ja länsimaalaiset yksityiset tahot ja eri organisaatiot, esimerkiksi Unicef, ovat perustaneet erilaisia yksiköitä näiden lasten hyväksi ja heidän tilanteensa parantamiseksi. Käytiin tutustumassa muutamiin tällaisiin yksiköihin.

Työottemme oli asiakaslähtöinen sekä sosiaalialan arvoihin pohjautuva. Onnistuimme tukemaan lasten hyvinvointia sekä toimintakykyä voimavaralähtöisellä työotteella. Maslowin tarvehierarkian mukaan perustarpeet tulee ensin tyydyttää ennen kuin voidaan keskittyä seuraaviin hierarkkisesti ylempinä oleviin tarpeisiin ja näin toimimme. Puiteiden alkeellisuuteen sekä yhteisen kielen niukkuuteen nähdessä saimme ohjattua onnistuneesti pienryhmätoimintoja lapsille. Saimme kansainvälisen näkökulman lasten parissa tehtävästä sosiaalialan työstä, joka syventää omia valmiuksia asiantuntijuuteen kasvussa. Mielenkiintoista oli huomata, että

opettajien puheet yksiköiden alkeellisuudesta pitivät paikkansa. Meitä oli valmisteltu hyvin tulevaan, silti tilanne Kisumussa yllätti meidät.

Paikallisiin Masenon yliopiston opiskelijoihin tutustuminen osoittautui kokemusrikkaaksi ja hyödylliseksi. He veivät tutustumaan omaan yliopistoonsa sekä antoivat paljon vinkkejä useisiin arjen tilanteisiin, esimerkiksi mikä on sopiva hinta tuktukista työharjoittelupaikkaan tai mistä lähtee matatu Masenoon. Opiskelijat olivat innokkaita ja halukkaita esittelemään Kisumun kaupunkia, joka oli positiivinen kokemus ja antoi perspektiivin opiskelijan elämästä Keniassa. Keskustelimme heidän kanssaan kielestä, uskonnosta, heimoista, perhe-elämästä, perheväkivallasta, miehen ja naisen asemasta, opiskelusta, politiikasta, matkustelusta, oikeastaan ihan kaikesta. Paikallisiin nuoriin tutustuminen oli antoisa ja kansainvälistä työharjoitteluvaihtoa rikastuttava kokemus.

Kenian koulutusjärjestelmä on erilainen kuin Suomessa. Kouluihin on lukuvuosi-maksut ja koulusta riippuen ne ovat hyvin korkeat. Keniassa on yksityisiä ja valtion rahoitteisia kouluja, joista yksityiset koulut ovat mahdollisia vain keskitasoa varakkaammille perheille ja valtion koulut köyhemmille perheille. Valitettava totuus on se, että kaikilla perheillä ei ole varaa maksaa jokaisen lapsensa koulunkäyntiä edes valtion koulussa. Kaikilla kouluilla ei ole varaa kunnollisiin opiskelutarvikkeisiin, kuten pulpetteihin tai kyniin ja vihkoihin, näissä paikoissa lasten työskentelyergonomia oli huono, kun kirjoitettiin liian lyhyellä kynällä omassa sylissä olevaan vihkoon.

Masenon yliopiston ja Centria Ammattikorkeakoulun välinen kehitysyhteistyö mahdollisti kansainvälisen verkostoitumisen työharjoitteluvaihdon ansiosta. Paikallisten työharjoitteluohjaajien avoimuus työharjoittelupaikkojen suhteen antoi mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, mihin yksiköihin haluttiin mennä suorittamaan työharjoittelut sekä tehdä lyhyitä opintokäyntejä. Sen ansiosta saimme kokemusta ja tietoa useista eri organisaatioista, jotka meitä erityisesti kiinnostivat. Englanninkielen taito mahdollisti kommunikoinnin meidän, asiakkaiden sekä yhteisyökumppanien välillä.

Työharjoitteluvaihdon ansiosta kärsivällisyys, joustavuus ja muutoksensietokyky paranivat. Saimme rohkeutta tarttua uusiin haasteisiin menemällä oman mukavuusalueemme ulkopuolelle. Työharjoittelun käytännön osuus oli kasvatus-tietoisuutta (ihmiskäsitys, omat arvot sekä hyvä varhaiskasvatus) rikastuttava kokemus. Työharjoitteluvaihdon aikana omat kansainväliset yhteistyötaitomme ja ammattikorkeakoulumme kansainvälinen verkostoituminen vahvistuivat. Tutustuimme paljon uusiin organisaatioihin, erityisesti sosiaalialan yksiköihin, joiden toiveena olisi tulevaisuudessa saada lisää opiskelijoita heille työharjoitteluun.

Opinnäytetyön suunnittelun aikana pohdittiin paljon kehittämistä tulevissa työharjoittelupaikoissa, mitä voisi kehittää ja miten se toteutettaisiin. Vaihdon aikana huomasimme, että kahden opiskelijan on hyvin vaikeaa alkaa kehittämään yksiköiden toimintaa niin lyhyellä aikavälillä kuin kolme kuukautta. Ottaen huomioon sen, että ei oltu koko harjoitteluumme samassa yksikössä, jolloin toiminnan kehittäminen olisi saattanut olla mahdollista. Kenialaisen varhaiskasvatuksen kehittäminen olisi ollut mahtava kokemus ja saavutus sekä varmasti antanut paljon.

Opinnäytetyötä tehdessä tulee ottaa huomioon ajankäyttö, ajankäyttö osoittautui haasteelliseksi. Kolme kuukautta kestäneestä työharjoitteluvaihdosta ja opinnäytetyötä varten kerätystä materiaalista oli haastavaa lähteä kirjoittamaan heti Suomeen paluun jälkeen. Omaksutut ja opitut asiat vaativat aikaa tekeytyä. Takaisin kotikulttuuriin tottuminen vaatii oman aikansa, se oli jopa vaikeampaa kuin vieraaseen kulttuuriin tottuminen. Koettuja asioita oli haastava kirjoittaa ylös, kun tietoa on paljon ja loppua kohden asiat alkoivat tuntua itsestään selvyyksiltä. Pohditut asiat aukesivat jälkeinpäin, kun ne oli kirjoitettu auki. Kirjoittamiseen olisi ollut hyvä varata paljon aikaa, koska kirjoittaminen vaatii paljon työstämistä ja aiheen kanssa keskustelua. Keniassa oltu aika ja sen tapahtumien prosessointi vei oletettua kauemmin ja todennäköisesti prosessi jatkuu kauan, vaikka opinnäytetyö on jo kirjoitettu valmiiksi. Sanonta, yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa pitää paikkansa. Kuvat kertovat enemmän koetusta ja nähdystä kuin sanat, kuitenkin opinnäytetyössä tuli pystyä sanallistamaan ja todentamaan siinä kaikki kokema, näkemä ja opittu.

Vaihdon aikana tuli ottaa huomioon ympäristön tuomat haasteet, joihin ei voitu vaikuttaa. Esimerkkinä trooppiset taudit, joihin oli hankittu kattavat rokotukset ennen lähtöä. Liikenne ja ihonväri toivat haasteen työharjoittelun suorittamiselle. Olimme omanlainen nähtävyys kaduilla kulkiessa, joten meidän tuli pitää silmät ja korvat erityisen valppaina ulkona liikkuesssa. Liikenne Keniassa on hyvin vilkasta ja melkein jopa kaoottista, verrattuna Suomeen. Afrikkaan lähtiessä tulee muistaa, että minnekään ei saa olla kiire. Kaikki selviää ajan kanssa, kun jaksaa odottaa. Tämä vaati ensimmäisten viikkojen aikana paljon totuttelua ja Suomeen palatessa siitä oli vaikea oppia osittain pois. Suomessa elämäntyyli on paljon hektisempää ja aikatauluihin sidottua kuin kenialaisessa kulttuurissa. Suomeen paluun jälkeen on täytynyt löytää se kultainen keskitie kahden kulttuurin tavoissa ja käytännöissä. Suomalaisen kulttuurin olisi hyvä ottaa mallia kenialaisesta, kiireettömästä kulttuurista. Esimerkkinä asiakastilanteissa on mahdollista kohdata asiakas häntä kunnioittaen, kiireettömästi, silti tehokkaasti.

Projektin aikana opittiin tunnistamaan omia heikkouksia sekä vahvuuksia projektin hallinnassa ja sitä kautta kasvamaan ammatillisesti. Omia heikkouksia oli stressinsieto kyky, paineen alla toimiminen ja tietämättömyys tuntemattomasta. Heikkoudet kääntyivät kuitenkin projektin aikana meidän vahvuuksiksi. Afrika opetti meille kärsivällisyyttä ja luottoa tulevaan. Keniassa olon aikana saatiin tottua odottamiseen paahlavassa auringossa, tietämättöminä tulevasta ja kun mukaan lisää kieli-muurin, olivat tilanteet joskus aika toivottomia. Niistä selvittiin ajan ja pitkän pinnan siivittämistä. Vahvuutena työharjoittelun aikana olivat rohkeus, avoimuus sekä aito läsnäolo kohdatessamme eri tilanteita ja asiakkaita. Pienryhmätoimintoja ohjatesa ryhmänhallintataidot sekä toimiminen kansainvälisessä, moniammatillisessa ryhmässä kehittyivät.

Olisi toivottavaa, että seuraavat Kisumuun Terve Afrika sekä NSS - verkkojen kautta lähtevät opiskelijat hyötyisivät opinnäytetyöstä sekä liitteeksi tehdystä DVD:stä. Toivomme, että opinnäytetyö innostaa opiskelijoita lähtemään kansainväliseen työharjoitteluvaihtoon sekä tekemään opinnäytetyönsä siellä. Koemme, että opinnäytetyössä mukana olleet organisaatiot tekevät tärkeää työtä tulevaisuutta ajatellen. Kansainvälisessä toiminnassa projektit ja niiden toteutus vaativat aikaa ja kypsytelyä. Yhteyksistä on hyötyä suunnitellessa ja toteutettaessa erilai-

sia yhteistyökuvioita kansainvälisesti. Kaikki se, mitä projektin aikana on opittu, ovat auttaneet kohtaamaan ammatillisemmin uusia sekä ennalta arvaamattomia tilanteita. Kokonaisuudessaan koemme projektin olevan onnistunut, opettava ja ikimuistoinen.

LÄHTEET

- Alila, K. & Parrila, S. 2011. Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006–2010. Oulu: Ediva.
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. 1.painos lisäosa. Porvoo: WSOY.
- CIMO. 2013. Suomen kilpailukyky tarvitsee kansainvälistä osaamista. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.cimo.fi/ajankohtaista/uutisia_cimosta/101/0/suomen_kilpailukyky_tarvitsee_kansainvalista_osaamista. Luettu 31.8.2014.
- Demos Helsinki. 2013. Piilotettu osaaminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.demoshelsinki.fi/julkaisut/piilotettu-osaaminen/>. Luettu 31.8.2014.
- Globalis. 2013. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://globalis.fi/Kv-sopimukset/Yleissopimus-lapsen-oikeuksista>. Luettu 18.12.2013.
- Globalis. 2014a. Kenia. Www-dokumentti. Saatavissa: [http://globalis.fi/Maat/Kenia/\(show\)/indicators](http://globalis.fi/Maat/Kenia/(show)/indicators). Luettu 15.1.2014.
- Globalis. 2014b. Suomen YK liitto. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://globalis.fi/Maat/Kenia>. Luettu 15.1.2014.
- Halava, J. 2009. Verkostoitumista hyvinvointialalla – Yhteistoimintaa, mahdollisuuksia ja haasteita. Kandidaatin tutkielma. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Tampere. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.yrittajat.fi/File/f25ef319-95a4-4318-88fb-5ba279e2cb0b/Verkostoitumista%20hyvinvointialalla_Halava09.pdf. Luettu 31.8.2014.
- Happo, I. 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus. Asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Helsingin yliopisto. 2006. Projektinhallinta – kevät 2006. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ling.helsinki.fi/kit/2006k/clt310pro/yleista/maaritelma.shtml>. Luettu. 23.9.2014.
- Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kajanoja, J. 2011. Hyvinvoinnin ymmärtämisen suuntaukset. Hyvinvointitutkimuksen workshop. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.uef.fi/documents/1196685/1315505/esitys+Jouko+Kajanoja.pdf/e84fd244-dd97-44cf-870e-1b42377e37c7>. Luettu 27.1.2014.
- Korhonen, V. & Puukari, S. 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009a. Leikin merkitys lapselle. Www-dokumentti.

Saatavissa:http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/leikin_merkitys_lapselle/.
Luettu 7.8.2014.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009b. 0-1-vuotias. Www-dokumentti.
Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/0_1-vuotias/. Luettu 11.8.2014.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009c. 1-2-vuotias. Www-dokumentti.
Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/1_2-vuotias/. Luettu 11.8.2014.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009d. 2-3-vuotias. Www-dokumentti.
Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/2_3-vuotias/. Luettu 11.8.2014.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009e. 3-4-vuotias. Www-dokumentti.
Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/3_4-vuotias/. Luettu 11.8.2014.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009f. 4-5-vuotias. Www-dokumentti.
Saatavissa: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/4_5-vuotias/. Luettu 11.8.2014.

Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nuutinen, A-M. 2013. Hyvinvoinnin tukeminen kulttuurisesti kestävästä kehitystä edistävän kasvatuksen keinoin. Www-dokumentti. Saatavissa:
<http://kulttuuriperintokasvatus-fi-bin.directo.fi/@Bin/33a21949edad05eb8c8b8433f016d3a5/1390218706/application/pdf/199404/LUENTO%20-%20MARI%20NUUTINEN.pdf>. Luettu 20.1.2014.

Nyaoke, M. 2014. Orpokodin työntekijän haastattelu. 3.-21.3.2014. New Life Home Trust – orpokoti. Kisumu. Kenia.

Ojanen, M. 2009. Hyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Kotimaa-Yhtiöt Oy/Kirjapaja.

Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2013. Lapsen aika. 12.-15. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Onyango, D. 2014. Orpokodin työntekijän haastattelu. 3.-21.3.2014. New Life Home Trust – orpokoti. Kisumu. Kenia.

Ouma, B. 2014. Sosiaalityöntekijän haastattelu. 6.3.2014. New Life Home Trust – orpokoti. Kisumu. Kenia.

Raijas, A. 2008. Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen. Työselosteita ja esitelmiä 110. Kuluttajatutkimuskeskus. Www-dokumentti.
Saatavissa: http://www.ncrc.fi/files/5157/2008_110_tyoseloste_hyvinvointi.pdf.
Luettu 27.1.2014.

Rovaniemi. 2011. Ounasrinteen päiväkotii. Kasvua ja oppimista arjessa pienryhmätoiminnan keinoin. Www-dokumentti. Saatavissa:

<https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=e6cee552-aff1-442a-9e95-f4c397b90fe8>.
Luettu 28.9.2014.

Salo, O. & Tuunainen, K. 1996. Da Capo – Alusta uudelleen. Kliininen psykologia. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Seppälä, M. 2013. Health Africa Development Co-Operation Organization HADCO. Luentomuistiinpanot. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö.

Sinkkonen, J. 2002. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes – Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus ja kehittämiskeskus. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf?sequence=1. Luettu 11.8.2014.

Sosiaali- ja Terveystieteiden ministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön julkaisuja 2002:9. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>. Luettu 28.1.2014.

Suomen kuntaliitto. 2014. Väestö. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/indikaatori/Sivut/ind.aspx?ind=8002&th=800>. Luettu 15.1.2014.

Suomen Setlementtiliitto. 2013. Sukupuolisensitiivisyys. Tyttötyön verkosto-hanke. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.setlementti.fi/tyttotyö/sukupuolisensitiivisyys/>. Luettu 21.1.2014.

Suomisanakirja. 2013. Sivistyssanakirja. Slummi. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.suomisanakirja.fi/slummi>. Luettu 21.8.2014.

Terve Afrikka Kehitysyhteistyö. 2014. Terve Afrikka Kehitysyhteistyö ry. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.terveafrikka.fi/etusivu.php>. Luettu 22.8.2014.

Terveystieteiden kirjasto. 2014. Leikki on lapsen työtä. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.terveystieteidenkirjasto.fi/terveystieteidenkirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot0030. Luettu 7.8.2014.

Terveystieteiden ja Hyvinvoinninlaitos. 2013. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen keskeisin lainsäädäntö. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/lait/varhaiskasvatus/lainsaadanto/varhaiskasvatuksen_ja_esiopetuksen_keskeinen_lainsaadanto. Luettu: 18.12.2013.

Terveystieteiden ja Hyvinvoinninlaitos. 2014. Mitä osallisuus on? Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus. Luettu 11.8.2014.

The World Bank. 2013. Kenya. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.worldbank.org/en/country/kenya>. Luettu 15.1.2014.

Törrönen, M. 2001. Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.

Ulkoasiainministeriö. 2013a. Kehityspolitiikka. Www-dokumentti. Saatavissa:<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=15316&contentlan=1&culture=fi-FI>. Luettu 21.1.2014.

Ulkoasiainministeriö. 2013b. Kenia. Www-dokumentti. Saatavissa:<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=17226&culture=fi-FI&contentlan=1>. Luettu: 15.1.2014.

Unicef. 2013. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Www-dokumentti. Saatavissa:<http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>. Luettu 18.12.2013.

Vilkuna, J. 2007. Kulttuurin käsite ja kulttuuriperintö. Www-dokumentti. Saatavissa:https://www.jyu.fi/hum/laitokset/taiku/taiku_opiskelu/kurssit/taip210.pdf. Luettu: 20.1.2014.

Venäläinen, P. 2008. Kulttuuriperintö ja oppiminen. Helsinki: Suomen Museoliitto.

YK. 2013. Ihmisoikeussopimukset. Www-dokumentti. Saatavissa:<http://www.yk.fi/node/257>. Luettu 18.12.2013.

Opinnäytetyön aikataulu

LIITE 1/1

Aika	Tehtävät
Syyskuu 2012	Idea projektista heräsi, harjoitteluvaihto Ugandassa ja opinnäytetyön toteuttaminen kansainvälisessä vaihdossa
Lokakuu 2012	Idean kehittelyä Anne Jaakonahon ja Merja Seppälän kanssa
Marraskuu 2012	Projektin ideointia
Tammikuu 2013	Hakemusten teko ja lähettäminen Terve Afrikka-harjoitteluvaihtoon
Maaliskuu 2013	Harjoitteluvaihdon kohdamaa vaihtui Ugandasta Keniaksi
Toukokuu 2013	Tieto hyväksymisestä harjoitteluvaihtoon Keniaan ja rokotusohjelman aloitus
Toukokuu 2013	Projektisuunnitelman tekoa, ensimmäinen versio
Kesä 2013	Ajatustyötä aiheesta
Marraskuu 2013	Terve Afrikka-koulutukseen osallistuminen
Marraskuu 2013	Projektisuunnitelman ensimmäisen version tarkistuttaminen ohjaavalla opettajalla
Joulukuu 2013	Projektisuunnitelma hyväksytty
Tammikuu 2014	Tietoteoriaan ja kirjallisuuteen perehtymistä. Opinnäytetyön kirjallisen osuuden työstämistä. Osallistuminen viimeiseen Terve Afrikka-koulutukseen.
Helmikuu 2014 -Toukokuu 2014	Perhe- ja kriisityön harjoittelun sekä opinnäytetyön käytännön osuuden suorittaminen Kisumussa, Keniassa.
Heinäkuu 2014	Opinnäytetyön kirjallisen osuuden työstämistä. Yhteydenotto ohjaavaan opettajaan.

Elokuu 2014	Opinnäytetyön kirjallisen tuotoksen työstämistä.
Syyskyy 2014	Yhteistyö aloitettu mediakeskus LIME:n opiskelijan kanssa, DVD:n osalta. Opinnäytetyön kirjallisen tuotoksen työstämistä.
Lokakuu 2014	Opinnäytetyön kirjallisen tuotoksen työstämistä. DVD:n raakaversio esikatselu ja lopullinen versio valmis. Opinnäytetyöseminaariin valmistautumista.
Marraskuu 2014	Opinnäytetyöseminaari ja työn lähettäminen Urkundiin. Valmis opinnäytetyö.

Havainnointi kaavake

LIITE 2

Fyysinen toimintakyky (hieno ja karkeamotoriikka, ulkoinen habitus)

Sosiaalinen toimintakyky (kommunikointi/kielelliset taidot, omatoimisuus/ryhmässä toimiminen, ongelmatilanteiden ratkaisu, ohjattavuus ja tottelevaisuus)

Psyykinen toimintakyky (mieliala sekä vireystila, itsevarmuus)

Ruokailutilanteet